

Kuurtanes-Seuran Joulu 1971

Kuurtanes-Seuran Joulu 1971

Julkaisija: Kuurtanes-Seura

18. vuosikerta

Arvoisa lukija

Kuortanes-Seuran Joulun tarkoituksena on sukupolvesta toiseen kulkeutuneiden muistitietojen ja nykytapahtumien avulla säilyttää Kuortaneen entistä ja nykyistä elämää. Toimituskunta kiittää lehden avustajia.

KUURTANES-SEURA

TOIMITUSKUNTA

Jussi Kukkola

Sirkka Kantola

Eeva Peltola

Aaro Sippola

Irja Yli-Hallila

Paavo Vainiotalo

Ville Rasinperä

Kansikuva: Aaro Sippola

Sanoma kiireen keskelle

Vanha legenda kertoo: paholaista harmitti kovin se, että ihmiset liian paljon ajattelivat Jumalaa ja Hänen pelastustekoaan. Sen tähden sielunvihollinen päätti keksiä keinon, joka saisi heidän ajatuksensa irti Jumalasta edes yhdeksi päiväksi. Kauan ja perusteellisesti asiaa mietittyään tuo vanha keho keksi mielestään loistavan keinon — — — se sai aikaan joulukiireen.

Markkinamainen joulukiire alkoon saako sijaa Kuortaneen kodeissa. Meidän lapsemmekin tarvitsevat muistoihinsa samanlaisia kuvia joulusta kuin mitä useimmat meistä saavat säilyttää mielessään lapsuudenkodistaan. Joulumme tarvitsee hiljaisuutta, pysähtymistä joulusanoman äärelle, hiljaista hetkeä kirkkomaalla, jouluevankeliumia kotimme joulupöydässä, joulukirkkoa ja kaikkea sitä, mikä voi auttaa meitä löytämään joulun Herran. Silloin voi jouluilokin olla aitoa. Se voi kyllä sekaantua kaikkeen muuhun joulun kuuluvaan ainakin pienen ihmisalun mielessä, niinkuin sen pyhäkoululaisen kohdalla, joka kirkkain silmin vakuutteli, että "joulupukki on

Jeesuksen veli". Lapselle oli kerrottu Jeesuksesta, joka auttoi ihmisiä, paransi sairaita ja teki jokataivalla hyvää. — — — Ja joulupukkinen antaa niin paljon hyvää, että pukin täytyy olla hyvin läheistä sukua Joulun Herralle.

Kun kiire saa väistyä ja asiat saavat oikean tärkeysjärjestyksen, silloin kätkeytyy jonnekin sydämemme sisimpään joulusta ne hetket, jotka kertovat, että Taivaan ja maan Herra tuli meidän veljeksemme syntyessään tänne maailmaan ensimmäisenä jouluna. Syntymäpäiväjuhlissa saa juhlaansa viettävä olla aina keskipisteinä, häntä muistetaan, häntä kiitetään ja hänelle annetaan lahjoja. Joulu on Kristuksen syntymäjuhla, Hänen syntymäpäivänsä. Sen tähden meidän tulee antaa Hänelle keskeisin sija juhlassamme. Meidän tulee muistaa Häntä, kiittää Häntä jouluyön enkelten lailla ja antaa Hänelle sija sydämessämme — se on parasta, mitä me voimme Hänelle antaa. Ja kaiken tämän seurauksena Hän antaa meille Joulurauhan, jota me aivan erityisesti tarvitsemme kotiemme jouluun.

Taiteilija Iivari Honkola In memoriam

Kun tämän joululehden toimituskunta vuosi takaperin syksyllä 1970 kokoontui ensikerran lehdestä puhumaan, ei joukkoomme sairauden takia jaksanut enää tulla Iivari Honkola. Tosin me tiesimme, että hän oli sairastunut, mutta toivoimme tervehtymistä ja odotimme häntä. Viikot kuluivat — lehteä tehtiin ja aina kokoontuessamme oli ensimmäinen tärkeä tiedustelu, miten Iivari voi? Mutta sairaus kulutti hiljalleen Iivari Honkolan voimat ja hän sai kotiinkutsun joulupäivän. Niin oli pojan, joka näki päivänvalon juhannuslapsena kesäkuun 19 p:nä 1898 matka päättynyt. Tiedämme, ettei syntymä, eikä kuolema ole elämämme tärkein tapahtuma, vaan tärkeintä on se kaari, jonka me piirrämmme elämällemme näiden kahden tapahtuman välillä. Kulkekaamme nyt yhdessä pienen pieni matka Iivari Honkolan elämää.

Miten Iivari vietti lapsuutensa, ei ole tiedossani, mutta näen vilkkaan pojan kotitahuville ja naapurien pihilla kulkevan ja katselevan asiat selviksi — ja sieltä asti liene se kotiseuturakkauten siemen, joka elvytti hänen koko elämänsä. Monesti hänen puheita kuunnellessa tulikin mieleeni, miten tarkasti ja tallettaen hän on elänyt jo nuorukaisena, muistaen vanhoja asioita sanatarkasti, vivahteita myöten. Kun hänelle oli annettu lahjana värejä ja piirroksia nähdä elämä herkästi, usein leikkilisin muodoin, hän kirjaimellisesti piirsi jyrkän kaaren elämästään. Kotiseudun ja kansanelämän kuvaajana hänet parhaiten tunnemme. Kun itsestään selvänä asiana me muistamme hänen maalauksistansa Siianporsaat, Kuortanesjärven palo, Kirkkoranta ja monet tapahtumapiirroksat Heikki Klemetin kirjassa Kuortaneen vaihteita sanojin ja kuvin. Tosin hänen alueensa vuosien kuluessa laajeni, mutta pysyvimmat työt kuitenkin ovat aiheiltaan kotiseudusta maaperästä. — Kun Kuortanes-Seuran joulukuun 16 päivästä 1970 Iivari Honkola kutsuttiin toimituskuntaan rikastuttamaan kuvillaan ja piirroksillaan lehteä. Sen työn hän uskollisuudella hoiti vuoden jälkeen ja elävöitti kirjoitukset näkemyksensä mukaan, kansanomaiseen tapaan. Monet lehden alkuvuoden kansikuvat ovat Iivari Honkolan käsialaa. Samoin kuvakoristeet lehtemme alku- tai loppulehdillä, joihin aihe on löytnyt vuosisatoja

vanhasta siprataulusta, kirkonkukosta, isonkaapin koristeileikkauksesta tai rukiinlavasta. Hänelle tuo vanha kaunis kansantaide oli läheistä ja rakasta, johon hän nykyihmisen halusi tutustuttaa.

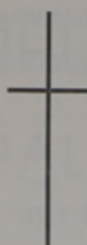
Ihmisenä Iivari Honkola oli rauhallinen, leikkisä ja sopua rakastava. Jutteli leppoisella äänellä vanhoja tapahtumia poikavuosilta, jopa kirjoitteli niitä tähän lehteenkin — ja hymyhuulin vetikka silmäkulmassa kuunteli toisten puheita. Kun usein maantieteellä tai kaupassa tapasimme, hän muisti sanoa, puhutaanko taas museosta! Niin, museo oli hänelle myös läheinen ja mieleinen paikka. Siellä oli hänen omia sanoja käyttäkseni, kaunistamuseoita, aitoja esineitä, joita katsellessa silmä lepäsi ja sydän iloitsi. Näin hän kertoili ja kädet samalla ilmentivät kulloinkin ihailtavana olevaa kohdetta. Kun hän opetti piirustusta yhteiskoulussa, hän usein toi luokkansa talomuseolle, opettaen heitä näkemään esi-vanhempiemme käten töitä.

Iivari Honkolan siunaus- ja hautausilaisuus oli tammikuun 5 p:nä kuluva vuotta. Kun hänet ystäväjoukon ympäröimänä laskettiin Kuortaneen kirkkomahaan oli kova tammipakkainen. Mutta siinä haudan äärellä tuli mieleeni Iivarin Kirkkoranta-maalauksia ja sen mukana lämmin kesäinen päivä, peilityni kotijärvi ja valkea rantahietikko. Toivon mukaan hän on saavuttanut ne ja voimme yhtyä Aleksis Kiven Sydämeni-laulun sanoihin:

Tuonen lehto, öinen lehto
siellä on hieno hietakehto
Sinnepä lapseni saatan.

Kuortanes-Seuran joulun toimituskunta kiittäen kunnioittaa taiteilija Iivari Honkolan elämäntyötä.

Sirkka Kantola

HEIKKI MÄKI-HALLILA 28. 10. 1971

Kesken Kuortanes-Seuran joululehden toimitustyön saapui suruviesti: Kuortanes-Seuran puheenjohtaja, maanviljelijä Heikki Mäki-Hallila on kuollut.

Heikki Mäki-Hallila syntyi Kuortaneella maanviljelijän poikana 18. 10. 1897. Lapsuus ja nuoruus kuuluivat rauhallisen maalaiskirkonkylän ilmapiiriin, ja hän kiintyi lujasti Kuortaneen maaperään. Myöhemmin kotitalo siirtyi hänen omistukseensa. Mäki-Hallila on aina tunnettu ystävällisenä talona, joka on ollut avoinna kaikille ihmisille. Sinne ovat saaneet kokoontua leikkivät lapset, elämänsä kysymyksiä pohdineet nuoret ja kokouksiaan pitävä vanhempi väki. Yhä vielä kaunistaa modernistivaa kirkonkyläämme tämä 2-kerroksinen pohjalaistalo, jonka seinällä koemieleen Talonpoikauskulttuurisäätiön kunniakiilpi.

Talon isännöyden ohella Heikki Mäki-Hallila osallistui aktiivisesti yhteiskunnalliseen elämään. Kunnallisen hallinnon alalla hän kuului seuraaviin lautakuntiin: vaalilautakuntaan 1934-51, huoltolautakuntaan 1943-51, sosiaalilautakuntaan 1952-56, kirjasto- ja lautakuntaan 1943-65, metsälautakuntaan puheenjohtajana 1945-56, eläkehoitokuntaan varajäsenenä 1957-64, siirtoväen maanvuokratoimikuntaan puheenjohtajana 1944-47. Myös taloudellinen kehittyminen kiinnosti häntä: hän oli osuuskassan perustajajäsen ja sen johtokunnan puheenjohtajana 1927-40, osuuskaupan hallituksen jäsenenä 1935-55, maamiesseuran puheenjohtajana 1926-38 ja maatalouskerhovaliokunnan puheenjohtajana 1928-36 sekä palovakuutusyhdistyksen varapuheenjohtajana 1938-45. Näiden lisäksi hän ehti osallistua kulttuurielämäänsäkin: hän oli kirkkovaltuuston jäsen 1934-66, kansakoulun johtokunnassa puheenjohtajana 1940-50, yhteiskoulun perustajajäsen ja kuului sen johtokuntaan 1947-68, hän oli nuorisoseuran johtokunnan pitkäaikainen jäsen ja toimi sen esimiehenäkin 1918-19 ja 1921-22, lisäksi hän oli Kuortanes-Seuran perustajajäsen ja kuului sen johtokuntaan 1944-56, ja siitä eteenpäin hän oli sen puheenjohtajana elämänsä loppuun saakka.

Kotiseudun hyväksi tehty työ laajeni sotien aikana koko synnyinmaahan käsitettäväksi. Heikki Mäki-Hallila oli mukana vapaussodassa 1918, talvisodassa Laatokan koillispuolella, ja jatkosodassa, jolloin hänet ko-

rotettiin alikersantiksi. Hän on sodista tunnustuksena saanut vapaussodan mitalin ja Vilppulan ristin, talvisodan, jatkosodan ja 19. divisioonan mitalin sekä Kollaan ristin. V. 1970 hänelle myönnettiin Suomen Valkoisen Ruusun I luokan mitali. Hän oli suojeluskunnan esikunnan jäsenenä 8 vuotta ja talouspäällikkönä 1917-44, sota-aikana myös paikallispoliittikönä.

Heikki Mäki-Hallila toimi täten kaikilla aloilla kotipitäjäänsä hyväksi, mutta kaikkein mieluisinta hänelle oli varsinainen kotiseututyö. Kun hän v. 1957 tuli Kuortanes-Seuran puheenjohtajaksi, alkoi ripeän toiminnan kausi. Kirkkokankaalle nousi ensin talomuseon päärakennus, sitten lutit, aitat, tuulimylly, savupiirtti ym., nykyään jo 15 eri rakennusta, ja niihin kertyi esineitä yli 2000. Hänen pyrkimyksensä oli saada kaikki kansantieteellisesti arvokkaat paikat asianmukaiseen hoitoon, ja näin saatiin rauhoitettua mm. piiskoomäntä Salmelta.

Kuortanes-Seuran joululehden toimituskuntaan hän kuului alusta lähtien ja kirjoitteli lehteen kotiseutuaiheita tutkielmia sekä murrejuttuja. Hän olikin erinomainen ja luultavasti viimeinen aidon Kuortaneen murteen taitaja. Hän keräsi murreksia ja vanhaa muistitietoutta ja oli näiden ansiosta mm. radiossa haastateltavana. Hänet tunnettiin myös erittäin selkeäsanaisena puhujana, jonka aidot murremuodot vaikuttivat kuulijoihin vapauttavasti.

Näiden asioiden vuoksi Heikki Mäki-Hallilaa on arvostettu laajemmalti. Hänet valittiin Etelä-Pohjanmaan maakuntaliiton museotoimikuntaan, ja v. 1967 hänelle myönnettiin Kotiseutuliiton ansioristi.

Heikki Mäki-Hallila halusi siirtää innostuksensa myös nuorempiin. Hyvin mielellään hän ohjaili koululaisretkikuntia museolla, ja hänellä riitti tietoja kaikista esineistä. Eläkevuosinaanakin hän toimi museon hyväksi ja vielä viimeisenä kesänään hoiteli sen asioita, kunnes vaikea sairaus mursi voimat.

Syksyn aitiuden ympäröimänä talomuseo kohoo nyt kirkkotien varrella. Museon isäntä on poissa. Heikki Mäki-Hallila, Kuortaneen oma poika, laskeaan kotikirkon multiin. Hänen mukanaan menee kappale Kuortanetta. Mutta museo jää kertomaan jälkipolville lämpimistä ihmisyydästä, joka sykki rakkautta kotiseutua ja esi-isien työtä kohtaan.

Irja Yli-Hallila

LUOVUTUSPUHE

HEIKKI MIKKILÄN

MUISTOPATSAAN

PALJASTUSTILAISUUDESSA 1. 8. 1971

lähti Heikki jalkaisin Vaasaan. Hän kävi Lapuan pappilassa teettämässä asiakirjan, käveli yöksi Isonkyrön pappilaan, jatkaen sieltä jalkaisin Vaasaan. Heikillä oli 12 lasta. Ei silloin ollut kouluja vaan isän ja äidin oli oltava opettajina. Heikki Tuomaanpojasta kerrotaankin, että hän sanoi: Isännän pitää olla niinkuin pappi saarnatuolissa. Olen tämän kertonut siksi, että tämä oli sitä kestävästä perustuksesta rakentamista, jolle pohjalle mekin voimme rakentaa jos meillä on siihen halua.

Heikki Mikkilä oli varmaan saanut vaikutteita menneiltä sukupolvilta ja nämä vaikutteet antoivat hänelle intoa kotikirkkonsa kaunistamiseen. Samoin hänen käyttensä töitä ovat monet vaivaispojat, joitten tehtävänä on ollut ja on edelleen keräys hyviin taroituksiin. Siunattua työtä ja sitä perustuksen rakentamista, josta alussa mainitsin. Nykyisin halutaan kaikki vanha heittää menemään ja tilalle ottaa sellaisia elämänarvoja, jotka perustuksena eivät ole kestäviä tulevien sukupolvien rakennusperustaksi.

Vastakkaisella puolella sankarikalmistossa lepää puolisoitamme, isiämme, veljiämme ja hyviä ystäviä, jotka kaikkensa antaen ovat vapauttamme puolustaneet. Jos me heidän ja terveytensä menettäneiden sotainvalidien antamaa uhria aliarvioimme, emme ole oikean perustuksen rakentajia, vaan rakennamme hiekalle, joka perustus ei kestä. He ovat ratkaisevalla tavalla olleet teoillaan vaikuttamassa siihen, että saamme asua vapaassa maassa.

Kotiseurakunnallamme on vuosisatojen ja vuosikymmenien aikana ollut onni kuunnella voimakkaista sananjulistajia, jotka ovat julistuksellaan olleet luomassa sitä tärkeintä perustaa, mitä me kaikki tarvitsemme jo täällä maisella matkalla ja siellä ikuisen rajan takana. Täällä ei ole niinkään vähällä luovuttu siitä mitä aikaisemmat polvet ovat meille hengellisenä perintönä jättäneet, ei ylpeillen hengellisellä perinnöllämme vaan nöyrästi tunnustaen, että sama ikaikojen Jumala, joka on esi-isiämme auttanut, on turvallinen Jumala nykyisenä atomiaikanakin.

Tätä kaikkea olemme halunneet tällä muistopatsaalla muistuttaa nykypolville ja samalla muistaa taitajaa, joka niin monella tavalla on kotikirkkoamme kaunistanut. Olkoon liekki viittoittamassa meitä parempaan ja kirkkaampaan. Muistakaamme kansa-ihmisillemme kun olemme vielä matkalla. Heidän joukossaan on monta, joka kaipaa ystävällistä sanaa ja auttavaa kättä. Rakkauden liekki ei saa koskaan sammua. Tämä oli varmaan Heikki Mikkilälläkin mielessä kun hän työtään teki.

Muistopatsastolmikkunan puolesta kiitän Kuortanes-seuraa, keräyksen suorittajia, ja ennenkaikkea lahjoittajia, jotka olette rahallisesti auttaneet asian onnistumista. Parhaat kiitokset opettaja Pentti Mäenpäälle, muistopatsaan suunnittelijalle, onnistuneesta suunnittelusta ja patsaan valmistajalle Satakunnan graniittiteille hyvästä työstä. Kiitän Kuortaneen seurakuntaa siitä, että se on luovuttanut tämän paikan muistopatsaalle. Luovutan muistopatsaan Kuortaneen seurakunnan haltuun ja hoitoon. Olkoon se meitä kaikkia muistuttamassa, että menneiden sukupolvien työn kunniointaminen tuottaa siunauksen yksityiselle ihmiselle, että koko kansallekin.

Paavo Taimisto

"Muisteile muinaisia päiviä, ajattele menneiden sukupolvien vuosia. Kysy isältäsi niin hän sen Sinulle ilmoittaa, vanhemmiltasi niin he sen Sinulle sanovat." 5. Moos. 32, 7.

Nämä raamatun sanat tulivat mieleeni ajatellessani mitä sanoisin tässä Heikki Mikkilän muistopatsaan äärellä. Meidän on todella muisteltava muinaisia päiviä ja ajateltava menneiden sukupolvien vuosia. Mitään uutta ei voi rakentaa, ellei menneet sukupolvet teoillaan luoneet kestävästä perustaa. Minua on erikoisesti puhutellut Maria Ala-Rantalalan kertomus Heikki Mikkilän isoisän Heikki Tuomaanpoika Kaatiaisen seurakunnan asioiden hoidosta. Heikki Tuomaanpoika hoiti taloa ja myöskin seurakunnan asioita. Eräänkin kerran, kun hänen oli mentävä Vaasaan seurakunnan asioissa ja hevosella oli kiireitä ajoja,

Valtiopäivämies Aleksanteri Koiviston pitämä puhe vapaussodan muistopatsaan paljastustilaisuudessa Kuortaneella v. 1920. Kirjoitetun puheen on antanut Kuortanes-Seuran Jouluun opettaja Vieno Koivisto.

VAPAUSSODAN

SANKARIPATSAAN

PALJASTUSPUHE

Vaiherikas on ollut Suomen kansan elämän kulku, se on ollut lakkaamatonta taistelua olemassaolosta ja elämän ehdoista. On ollut aikoja, jolloin nämä välttämättömät elämisen ehdot ovat olleet loppumaisillaan. Mutta synkimpinäkin hetkinä on kansamme sisimmässä säilynyt elämän usko ja luottamus valoisampiin aikoihin. On jaksettu kestää kovat nälkkäajat, hävittävät sodat ja vainovuodet. Edellytysten vähimmilläänkin ollessa on sitkeästi uuras-taan pyritty eteenpäin ja saavutettu aineellisia sekä henkisiä arvoja. — Mutta tärkeintä on puuttunut, meillä ei ole ollut vapautta eikä isäntävaltaa omassa maassamme. Vieras vallanpitäjä uhkasi tukahduttaa ja jalkoihinsa tallata kaiken mikä meille oli tärkeintä, omintakeista, kansallista ja suomalaista.

— Kaikki näytti melkein toivottomalta — mutta aika tuo mukanaan uusia mahdollisuuksia, aikajaksot vaihtuvat, niinpä meillekin. Maailmansota nöyryytti entisen mahtavan isäntämme ja suomalaisille alkoi toiminnan aika. — Nyt jos koskaan oli toteutettava jo kauan salassa uinunut unelma. Kansan itsenäisyys. Oli ryhdyttävä rohkeaan yritykseen hankkimaan maalle vapautta.

Olojen vallitessa, jotka kaikille ovat tuoreessa muistossa, syttyi vapaussotamme, jonka tuloksena meille oli itsenäisyytemme. — Kansakunnalle samoin kuin yksilöllekin on vapaus kallis, mutta pysyvää vapautta ei myöskään saavuteta ilmaiseksi, se vaatii useinkin uskomattoman raskaita uhreja. Kalliit olivat meillekin ne uhraukset, jotka olimme pakotetut luovuttamaan vapautemme hintana. Tämänkin kumpu jonka alla lepää 27 kotikuntamme parhainta poikaa, on todistuksena vapautemme kallista hinnasta. —

Nämä sankarivainajat, joiden muistojuhlaa nyt vietämme, ja jotka hengellään ovat maksaneet verivelkansa isänmaan vapauden edestä, ovat jättäneet meille perinnön, jonka hoitaminen ja vaaliminen olkoon jokaisen suomalaisen pyhän velvollisuus. Suokoon Jumala, että me osaisimme oikealla tavalla sitä vaalia. Teidän työnnne oli suuri ja kauas kantavat sen seuraukset, sen täysin käsittäen ovatkin kotikuntamme kansalaiset tahtoneet ikuistaa teidän muistonne pystyttämällä tämän muistomerkin hautakummulenne, josta pyydän poistamaan verhon, että muistomerkkinne saisi puhua meille läsnäoleville siitä suuresta uhrautuvaisuudesta, jota olette isänmaallenne asettaneet. Ehdottoman vapauden Te meille hankitte, niinpä onkin vapaus muistomerkissänne ehdottomana esitetty ja vakava velvollisuutemme on se myöskin sellaisena säilyttää. Pyydän saada toimikunnan puolesta luovuttaa tämän muistomerkin Kuortaneen seurakunnalle siinä toivossa, että se arvoaan vastaavalla tavalla hoidettaisiin ja että se saisi vielä tulevillekin sukupolville olla viittomassa vapauden tietä.

OLLI SAAREN

MUISTOPUHE

KUURTANES-SEURAN PUOLESTA
HEIKKI MAKI-HALLILAN
SIUNAUSTILAISUUDESSA 7. 11. 71

Heti sotien jälkeen alettiin myös Kuortaneella taajuamaan se nopeus, millä uusi aika tekee tuloaan ja kaikki vanha arvokas perinne ja kulttuuri on häviämässä. Huolestuneena tällaisesta ilmiöstä päättivät muutamat kotiseutuhengen innoittamat miehet perustaa Kuortaneelle kotiseutuyhdistyksen, joka sai nimekseen Kuortanes-Seura. Yhtenä perustajajäsenenä oli Heikki Mäki-Hallila.

Mutta vuodesta 1956, jolloin Mäki-Hallilasta tuli Kuortanes-Seuran puheenjohtaja, alkoi toimintakin vasta varsinaisesti vireytyä, oma joululehti alkoi ilmestyä, kaikkea kansanperinnettä alettiin tallentaa, vanhoja rakennuksia alettiin suojaamaan, häviämässä olevia tekstiili-, huone-, maatalous-, talouskalu- ym. esineistöä alettiin kerätä. Ilman minkäänlaista alkupääomaa alettiin vanhoja arvokkaita rakennuksia ostamaan ja siirtämään seurakunnalta ja kunnalta vuokratulle alueelle, jossa näemme tänä päivänä kotiseutumuseon, jota asiantuntijatkin pitävät yhtenä maamme parhaimpiin kuuluvana ja tästä kuuluu ansio, sen voi syyllistymättä liioitellaun sanos, pääasiasa miehelle, jota nyt olemme hautaan saattelemassa. Ainakin me, jotka olemme saaneet seurata Kuortanes-Seuran toimintaa läheltä, voimme jotenkin aavistaa sen työ määrän, minkä hän teki seuran kautta tämän hänelle ja meille kaikille niin rakkaan Kuortaneen hyväksi, saamatta siitä koskaan markkaakaan palkkiota. En usko, että Kuortaneella on koskaan tehty niin paljon epäitsekästä työtä ja tökköä tullaan enää koskaan tekemäänkään. Paljon olisi Kuortane vailla, jos rakennukset ja esineet, jotka Mäki-Hallilan johdolla on talletettu, olisivat hukkaan joutuneet ja vain vaivoin voisimme matkailijalle ja lomaansa täällä viettävälle Kuortaneen menneisyyttä ymmärrettäväk-

si saada ellei meillä tällaista talonpoikaismuistonmerkkiä täällä näytettävänä olisi.

Hyvin usein jouduimme tuolla museolla ihmettelemään sitä taitoa millä hän sai esim. jotain kivikansan talttaa meille esitellessään niin helposti sieltä kumpujen yöstä taltan käyttäjän ja käyttötavan esiin loihdiksi, eikä jäänyt kuva hämäräksi rengistä ja hänen elämästään, joka lutissa olevan kaapin omisti kun puheenjohtajamme meille vähemmän taitaville asiasta esittelynäytteen antoi ja se, kuinka herkästi hän kirkkomuseossa vanhan kauniin, puustatehdyn hautapaalun tekijän, Sutimannin elämää ja taidetta meille kuvasi, jää minun taidollani teille selostamatta. Yleensä voi sanoa, että koko Kuortane ihmetteli Heikki Mäki-Hallilan suurta tietomäärää ja ihasteli tapaa, jolla hän asioita esitti, monet ovat ne niinsanotusti akateemisestikin sivistyneet, jotka hänen tietojensa käyttivät hyväkseen oppinnäytteitä antaessaan. Palava oli hänen innostuksensa asiaan, joka varmaan jonkun mielestä on liian etäällä nykyajasta. Vaatimattomana kansan miehenä hän ei koskaan kuulunut niihin, jotka virkojen ja arvonimien loisteessa lämmittelevät. Hänen tehtävänsä oli kuortanelaisen kulttuurin asevöllisuuspalvelu ja se päättyi rintamasoturin vaatimattomaan uraan.

Lämmittävä ja rohkaiseva oli se Heikki, joka meitä nuorempia neuvoi ja opasti ja hämähännäyttävältä tuntuinkin ajatus — entäs nyt?

Mieleemme täyttää syvä kaipaus tässä Heikki Mäki-Hallilan arkun ääressä, miehen, joka niin paljon teki suomalaisen ja etenkin kuortanelaisen menneisyyden ja perinteen tallentamiseksi ja arvostamiseksi. Tästä voimme olla hänelle vain nöyrästi kiitollisia.

Olli Saari

Sankarihautajaiset.

KIRJE RINTAMALLE

Kuortane 21. 12. 1941

MAANVILJ. JA STM. ENSIO TAIMISTO

Sydämellinen kiitos kirjeestänne, jonka jouluksi sain. Toivotamme Teille hyvää uutta vuotta ja pyydämme Jumalalta terveyttä ja varjelusta.

Vai tykkimieheksi Syvärille jouduitte. On kovin hyvä, kun pidätte, että tehtävänne siinä toimesta on teille sopivampaa kuin jalkaväessä sotiminen. Näyttää siltä, että ei nykyään olisikaan varsin kovia taisteluja. Ei Juha Ahopelto ole vielääkään päässyt lomalle. Siellä entisillä paikoilla hän näyttää olevan. Usein on hän partiomatkoilla, jopa pari vuorokautakin. Niissä on toisia kaatunutkin ja toisia on haavoittunut. Juha on tähän asti vielä terveenä säilynyt. Eilen oli häneltä viimeksi kirje. Kyllä me olemme

odottaneet häntä kotiin, kun nyt on jo kuudetta kuukautta yhtämittaa ollut siellä. Mekin kyllä tarvitsimme työn tekijää. Mutta tähän on tyytyminen. Pitkälliseksi tosiaan sota kävi. Miksemme me ansaitse vaikka mitä rangaistusta. Jospa kansamme edes siten nöyrytyisi ja kääntyisi parannuksen tielle. Mutta on pelättävänä huonompaa. Kun jaksaisimme paljon ruukoilla myös kansan puolesta, niin apu tulisi. Täällä ei nyt mitään erikoista kuulu. Sankarihautajaisia on usein. Kahralta kaatui taas vanhin poika, siis toinen. Hänen ruumiinsa jo saapui, vaikka ei vielä haudattu. Toisia koteja koetellaan kovasti.

Sydämelliset terveiset nyt meiltä kaikilta. Jospa pian pääsisitte jo kotiin perheenne luo. Hyvästi nyt vain! Jumala olkoon kanssamme! Ystävällisesti

Evertti Soini

Kirjeen on lähettänyt lehdelle Ensio Taimisto.

JOULURAUHAA

Aloittaessani kirjoittaa Kuortanesseuran joululehteen, ajattelin, ettei minulla tällä kertaa ole mitään kerrottavaa muuta kuin toivottaa hyvää joulurauhaa. Vaan tunnen tarvetta sanoa — sellaista mikä todella merkitsee jotain. — Harvoinpa kai joulurauhaa toivottaessamme yhdistämme sitä milläänlailla maailmanrauhaan. Useimmiten varmaankin ajattemme sitä rauhaa, huojentunutta ja lämminävyistä tunnelmaa, joka saapuu tupaan, kun jouluksi-

reitten hermopaine on viimein laennut aattoillaksi, joulusauna lämmittänyt mielet, kuusi kannettu sisään ja kynttilät sytytetty. Tai ehkä toivomme ystävillemme vielä enemmän: sen sisäisen rauhan kokemista, jonka vanha tuttu jouluevankeliumi haluaa meille välittää. Eikö joulun sanoma maailman Vapahtajan syntymästä viitokin tietä juuri tuohon sisäiseen rauhaan, jonka saa aikaan sovinto jumalan kanssa?

Mutta mitä julistikaan tuo taivaallinen sotajoukko? Maassa rauha ihmisten kesken!

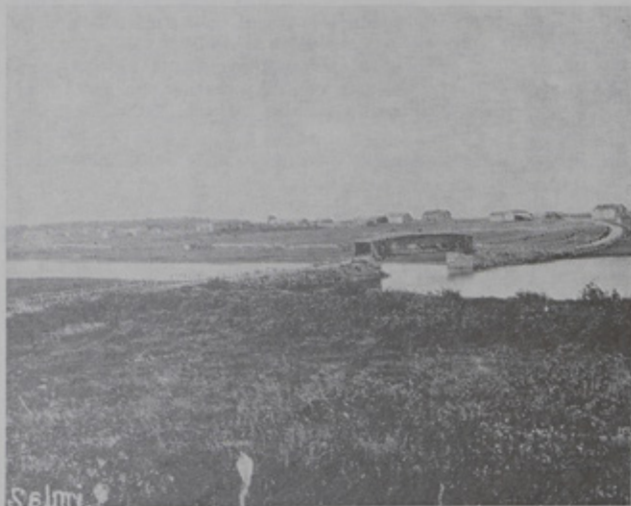
H. Elorinta

Mikä Kuurtanes on?

PROFESSORI HEIKKI KLEMETIN
RADIOESITELMÄ VUONNA 1948

Kirkkoväkeä lähdössä kotimatalle soutaen. Kuva 1920-luvulta.

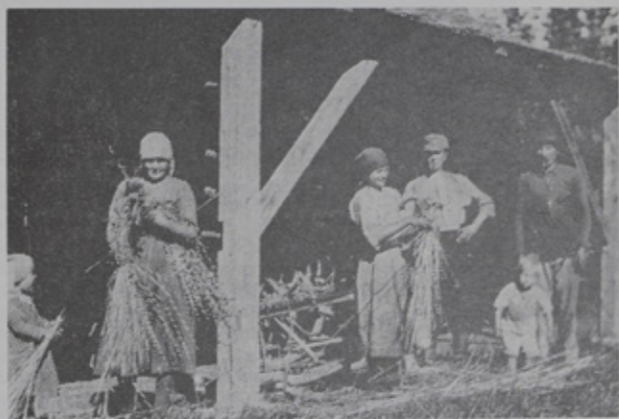
Salmen silta näytti tällaiselta v. 1925. Jos on muuttunut silta niin on kasvanut kyläkin. — Kuvan omistaa Sanna Keski-Salmi.

Vaikka Kuortane ei ole kuin pieni syrjäinen salokappeli, sen nimen on joutunut lausumaan verrattomasti suurin osa Suomen kansaa, toisin sanoen kaikki läksynsä ääneen lukijat yhteydessä Ruonan silta ja Salmi Kuortaneella. Silloin he myös ovat olleet pakoitettuja lausumaan väärin, sillä virallisen kielen Kuortane-nimeä ei ole paikallisen kansankielen käytössä koskaan ollut. Ja se vaikuttaa teennäiseltä vieläkin kielessä, jossa ei ole selvää kirjakielen uo-diftongia. Kävisi liian pitkäksi tässä selittää mitenkä tällainen epätasallinen muoto on syntynyt, täytyy riittää, kun sanomme vain, että se on myöhempiäikaisten ruotsalaisten kirjuriherrain hullutuksia, jonka kansa on saanut pitää hyvänänsä. Pitäjän oikean nimen tietävät nyttemmin epäluokiset murjaanit ja ihmissyöjätkin, koska se seisoo heidän maanääressään liikkuvan Kuurtanes-laiivan kyljessä. Niin, Kuurtanes se on, on ollut satoja vuosia niin, niinkuin paikkakunnan kielessä on ollut toisia samanmuotoisia kantasuomalaisia sanoja, kuten niakales, köhnäles ja perkeles, joiden mukaan, minä vähän luulen, Kuurtaneskin on suomalaisten kesken kehittynyt. Kuurtaneen vanhin kirjoitusmuoto on näet Kuurtana, ja kun näin ovat kirjoittaneet todistetavasti täysin suomenkielentaitoiset sihteerit, sekin, joka manttaaliluettelossa lehdelle kirjoitti 1560-luvulla tuon kuulun mestarillisen loitsunsa ruttoa vastaan. Nimi on ikivanhalta muistoilta niin ollut ja niin lausuttu jolloinkin keskiaikana. Mutta tällöin nimi ei olisi suomea ensinkään, vaan jotakin muinaisgermaanista kieltä ja merkitsisi lyhyt joki, kuurtana, jonka synnyn toiskielisen kyröläisen takamailleen tulijan suussa paikallinen tarkkailija helposti ymmärtää. Juuri sama nimi Kuurtana on försteman Hjelldin-haugin suuressa nimiluettelossa noin tuhannen vuoden vanhana. Toistaiseksi tätä lähempien vertailukohtien puutteessa siihen nähden, kuinka Kuurtanasta tuli Kuurtanes, ei voi sitovasti todistaa. Mutta Kuurtanajärvi, lyhyen joen järvi, tuntuu kumminkin hyvin otaksuttavalta. Tämän Kuurtanan muinaishistoria on muuten sangen mahtava jo ammoin kivikauden aikana. Muistoja siitä on kosoilta, mutta mitipä siitä, sen tekijät ovat, niinkuin muuten

koko myöhempiin Etelä-Pohjanmaa, miltei aina Kyrön kirkkoon saakka, pakanneet kapsäkinsä, nousseet noitina taivahalle ja ajaneet jonnekin tutkijaprofessorien hornantuuttiin, joka ei kuulu meillemme. Me tavallinen kansa käsittelemme vain sitä entisyyttä, josta paperi kertoo ja siitä saa selville, että ensimmäinen pysyvä asutus Kuortaneelle tuli Kyrönmaasta, aivan tarkoin mainiten nykyisen Ylistaron Lahden eli silloisen Pyhäkosken kylän Ruonan taloista, nyt jo sieltä hävinneistä. Tämä on tapahtunut, koska lie siinä 1400, 1500-lukujen vaihteessa, kirjoissa talot ovat vielä 1540-luvulla. Ne ovat Kuortaneen niinsanotun Alapään jotkut kantatalot. Siitä se elämä sitten lutviutui saloksi sanoen, koska salolaisiakin aina yritti joukkoon, mutta eivät ottaneet pitkän päälle menestyäkseen, sulivat ennen tullessiin taikka kaikkosivat pois. Paikkakunnan kieli on näet ollut mitä luonteikkainta Kyrön murretta, juuri siis Kyrön eikä minäkään Pirkkalan eikä Ylä-Satakunnan kieltä. Jonkin lain tervaa polttaen ja sitä otsat noessa meren rannalle kuljettaen pikkuhiljaa vuosisadasta toiseen. Sanoivatkin häjynkuriset kuortanelaiset juuri tuon tervanpolton takia aikoinaan nokiottiksi. Mutta tämä nokiotsa sai muitakin maitakin sulille. Kuortanejärven ympäristö on nykyisin aika kaunista lakeaa. Järvestä päästeli ennenvanhaan kovasti kaloja, joskaan ei sanottavasti enää, kun ovat ryöstelleet sitä karjaa ilman rajaa ja räpyä niin puolelta kuin toiselta. Tekivät ensimmäisen vaatimattoman kirkon jo 1500-luvulla, toisen, komeamman 1600-luvun puolivälissä kolmannen, nykyisen, vasta komean, oikein kirkkojen kirkon, vuonna 1777, tekijänä Etelä-Pohjanmaan rakentajakuningas härmäläinen talokas Antti Hakola, joka pian aikaa polveutuikin juuri Kuortaneelta. Kirkko on muuten murheellinen todistus asianymmärtämättömyydestä aikanaan, niin herrain kuin talonpoikain kesken. Päästivät pilaamaan joka suhteessa kansallisen kirkon monella tavoin. Arvokas rakennus menetti paljon, mutta eivät saaneet aivan pilalle. Yksi ainoa oli pitäjässä, joka rokeni ottaa vastaan ja sai estetyksi ettei esimerkiksi Honkoolan sepän takomaa sinutlaatuista kuparikuk-

Elämää talonpoikaistalon pihassa. Siinä puhdistetaan marjoja, nopataan ja muutenkin leikitaan. — Kuvan omistaa R. Ala-Kulju.

Kohta on "parttenkoliaaset".

Kuortanejärven kauneutta. Sysihieta, jonka kautta vanha tie kulki. Oikealla järven takana Haapaniemi (pappila), vasemmalla Hiironniemi.

Ruiskaunokkeja keräämässä. Kuljon pihan tyttöjä 1920-luvulta.

tapojensa ja menojensa takia väärin ilmiäntöjen nojalla joutui aivan lain vainon kohteeksi. Suurta pahennusta herätti uskonveljien ja -sisarien hengellinen tanssi, vasulaiset kun kokouksissaan omien soitto-niekkojensa johdolla, vanhatesta-mentilliseen, kouluissa vielä miltei aivan minun muistooni säilyneeseen tapaan, tanssivat hengellisiä lauluja. Tanssi, jokahan sinään oli mitä oli, on kirkollisen katsomuksen mukaan tuomittava, leimattiin silloisessa, asiaa historian kannalta täysin ymmärtämättömässä pappiskäsityksessä, aivan arkkihäväistykseksi. Kuitenkin jos joksikin rivuudeksi juuri noiden väärin ilmiäntöjen perustuksella, ja siitä varsinkin vaino. Todellisuudessa tanssi oli arvokasta, täysin siivoa ja hillittyä, ei millään tavoin riehahtavaa kuten maallinen tanssi. Tämä on aivan varmaa, olen haastatellut siitä luotettavia silminnäkijöitä, jopa erästä menoihin osaaottanutta soitto-niekkaa. Vasulaisten uskonoppi, lähinnä nojaten Isakki Vasumäen kehittämään dogmatikkaan, on hieman katolisuuteen kallistuvaa, mutta siveellisessä suhteessa ei millään lailla tuomittavaa. Siitä levitettyjen huhujen nojalla, joita arvokkaista käyvät kirkonmiehetkin ja kirjoittelijat ovat uskonnet, ylivoimaisesti suurin osa Kuortaneen seurakuntaa olisi aivan täysin hyljätty, sieltä kotoisin olevat kokonaiset kuusi valtiopäivämiestäkin eli kansanedustajaa samaa maata.

Kuortaneen muu sivistyksellinen ja taloudellinen kehitys tullaan tässä tilaisuudessa asiantuntevasti se-lostamaan. Minä olen esittänyt joitakin välilyöksiä lähinnä vain taiteelliselta alalta, joka on paremmin luontoani. Puhuin viimeksi vasulaista, olisi heistä paljonkin puhumista. Vähäiseksi osoitukseksi heidän huonoudestaan soitaamme tässä heidän juhlahymninsä, joka on hengeltään ja muodoltaan sellainen, että se jyrää kirjanmerkeiksi erinäiset ilmiäntajat ja kimppuunkävijät.

Edellä julkaistun professori Klemetin radioesitelmän on luovuttanut joululehden käyttöön kouluneuvos Reino Ala-Kulju. Esitelmää ei tiettävästi ole aikaisemmin lehdistössä julkaistu.

koa otettu pois. Tämä mies oli kirkon sisustukseen merkittävästi osallistuneen taitoniekkan Heikki Mikkilän eräs jälkeläinen, kauppias Juho Peltonen, Peltö-Poika, tietää mainita. Olisipa sellaisia miehiä ollut Suomessa enemmän, olisi monia muita kansallisen rakennustaiteen loistosaavutuksia täydeltä tuholta säilynyt. Kuortaneen tapuliin eivät onneksi ymmärtäneet sattua, eihän se ollut kirkko, oli siis mikä oli. Millä saisi kansan käsittämään, että sekin on kaunis rakennus. Yksi sen ymmärsi, professori Armas Långren, mutta hänkin kuoli ennenkuin ehti mitään tehdä tapulin ikuistamiseksi. Mutta nyt minun täytyy rientää, sivusin tässä hieman kirkollista rakennustaiteita. Siihen nähden ei itse paikkakuntalaisilla ollut suurtakaan osaa, tapulin tekijäkin kun oli Oravaisista, tavallisen torppari Häggelad, jolla ei ole sanottu etteikö taiteellista tekijäistä silti olisi ollut paljossa muusaa, muunmuassa asuinrakennusten ja niiden tarvekapineiden teossa. Oli kyllä omasta takaa kirkonmestarinakin, mutta ei sattunut elämään silloin kun kirkkoa omaan pitäjään tarvittiin. Tämä mies oli Yrjänä Lepistö, Työsin kirkon suunnittelija ja tekijä, luonut todennäköisesti myös samoin Soinin kirkon.

Mutta varsinkin kuuluu kansanmusiikki juuri Kuortaneelle. Kuortane on, mitä talteensaatujen musiikkikappaleiden paljouteen ja laatuun tulee, Suomen, ja luulenpa että koko maailman ensimmäinen paikka. Tämä ei ole vain minun pu-

hettani, se on puohueettoman tieteellisen tutkimuksen tulos ja käy selville myös tohtori ja dosentti A. O. Väisäsen toimittamasta julkaisusta "Suomen kansansävelmäin keräys". Tämän teoksen ilmestyttyä on lisälöytöjen nojalla Kuortaneen asema kansanmusiikkiin kuin keskuspaikkana vielä vahvistunut. Kannattaa mainita muutamia yksittäisiä laulajiakin, esimerkiksi äiti ja tytär Maija ja Liisa Hautamäki, Elias Kujala eli Freskan Ella ja Heikki Sysilampi. Todellisia suursoittajia taas ovat olleet Matti Viitasaari, Mikaelis-vainaa, Matti Heroja, Klasimestari-vainaa, Juha Seljari, Elias Sorvari eli Pinni ja Elias Talari. Viimeksimainittu erityisesti muistetaan häneltä talteen saatujen soitto-kappaleiden lukumäärään ja arvoon nähden. Myöhemmän ajan harmonikan soitto on vielä tutkimatta ja arvioimatta, valitettavasti. Yksi huomattava taitaja on kumminkin siltäkin alalta nimettävä, edesmennyt Juha Hautamäki. Kansanmusiikkiin kuuluu läheisesti myös eräs merkittävä ilmiö kansankulttuurin alalla, niinsanottu vasulaisuus. Minun on siitä sana sanottava, siksi, että asia on valitettavasti törkeällä tavalla tähänastisessa historiassa vääristelty, ja heittää Kuortaneen maineelle siten ansaitsemattoman varjon. Vasulaiset, joka nimi juontuu satakunta vuotta sitten eläneestä talokas Iisakki Vasumäestä, oli kristillis-sosiaalinen kansanliike, joka oli niinsanotun vollenbergiläisyyden jatkoa Kuortaneella ja joka joittenkin

Tällaisilla vahvuuksilla matkattiin kertausharjoituksiin syksyllä 1938. Matka on suunnattu kohti Kankaanpäästä. — Oheiset kuvat omistaa Jussi Yli-Porkkunen.

Länsirannan isännät ovat tehneet metsästysretkiä Patiskan ja Kaulalammin maastoon jo vuosikymmenien ajan. Kuvamme syksyiltä 1927 jolloin Kaulalammin Isosaarella oli näin komea hautasauna. Siellä oli hyvä keittää kahvit kuten tekevät kuvasamme vas. Kustaa Aho, Matti Kontteli, Juha Yli-Porkkunen, Hermann Huhkala, Heikki Keski-Porkkunen ja Jukka Takamäki.

Mottimetsärynnäköön keväällä 1943 osallistuneet yläluokkalaiset.

KANSAKOULUAIKAA...

Elettiin talvea 1940-41. Oli koettu talvisota. Uudet kohtalonajat olivat edessäpäin. Mutta nyt saatiin hetken hengähtää rauhan toiminna. Kuortaneen koulu-elämässä tämä talvi oli merkittävä. Kirkonkylän kansakoulu pääsi muuttamaan kirkkokankaalta uuteen koulutaloon, silloisen kunnantalon naapuruuteen. Samoin alakoulu, joka oli toiminut nykyisen yhteiskoulun paikalla sijainneessa sievässä punaisessa talossa, entisessä Kallilassa, muutti samoihin suojiin. Talojen isännät hevosineen ja rekineen osallistuivat muuttokökökään. Se oli meistä lapsista kiinnostavaa touhua. Saimmehan samalla "pommata" monen isännän rees-sä.

Kuortaneen kirkonkylän kansakoulu on siis viime talvena tullut toimineeksi 30 vuotta nykyisessä talossaan. Voi sanoa, että tämä talo oli alkuaikoina paljon näkyvämpi kuin nykyisin. Se on tavallaan jäänyt myöhemmin nousseiden rakennuskompleksien varjoon. Opettaja Toivo Salosen mielestä koulutalo oli Etelä-Pohjanmaan komeimpiin kuuluva, ellei komein.

Omat muistonsa on mielellämme meillä, jotka saimme käydä kansakoulua näissä uuden uutukaisissa suojissa. Kun talon ohi kulkee, välähtävät nämä muistot haikeina mieleen.

Etenkin meille, pienestä alakoulutalosta siirtyneille, oli kaikki hyvin suurta ja outoakin. Olimmehan itsekin pieninä. Arkoina sulauduimme suurempaan op-

pilasjoukkoon. Emme olleet enää "päinsä". Rauhas-saimme kyllä olla esim. yläkoulun yläluokkien poikien vainolta, jos niin voi sanoa. Pahemmassa asemassa olivat yläkoulun alaluokkien pojat. Talvisena suoapäivänä he joutuivat henki hapatuksissa juoksemaan pakoon kilometrikaupalla yläluokkien poikia, kun kuului huuto: — Alaluokkalaaset pakoho! Ei haluttu antautua lumipallopommitukseen eikä naaman-pesuun. Luonnollisesti pakenija pääsi sitten vuoden parin päästä tästä osasta pakoon ajajan osaan. Olipa joskus eri kyläkuntalaistenkin välillä tällaista pakoon-ajosysteemiä. — Jatkosota oli jo käynnissä.

Mutta eivät edellämäinut ole suinkaan ainuita muistoja. Koulun ympäristön kunnostamisessa oli oppilaillakin paljon puuhaa. Oli maan siirtämistä, kivien kaivamista ja poiskuljettamista, oli kantojen ja puunjuurien repimistä jne. Tämä tuntui jopa mukavalta vaihtelulta sisällä luokissa pidettävän koulutyön lomassa.

Myös koulukeittola aloitteli toimintaansa. Kerran kuukaudessa talvaisimpe perunapussi olalla kouluun. Ne piti näet olla omasta takaa. Oppilaat myös kuorivat perunat. Viikon ajan oli neljä poikaa vuorollaan puita pilkkomassa valmiiksi sirkatuista pölkkyistä. Puiden kuljetuspuoli oli sekin oppilaiden hoidettavana. — Nykyisinhan oppilaat ovat kaikesta tällaisesta vapaita, lieneekö sitten eduksi vai haitaksi?

Yhtenä keväänä vaivasi opinahjomme kellariker-

KANNISTON SUUTARI

Kuortaneen Ylijoen kylässä asui vuosisadan vaihteessa suutari Juha Kannisto vaimonsa Kreetan kanssa. Heidän mökkinsä oli maantien laidassa vastapäätä nykyisen Yrjö Heikkilän taloa. Rakennus oli sopivasti kallellaan Lapuan jokea kohden. Tuvan ja maantien välissä kasvoi muutamia pihlajia, joita asujat vuorollaan hämälän aikaan lannoittivat. Suutari oli pieni mies kooltaan, mutta kohensi persoonaansa pikaisilla ja varmoilla päätöksillään. Kreeta taas oli kookas mutta hitaampi ajatuksiltaan ja liikkeiltään. Heillä ei ollut lapsia ja kun joku vieras oli kysynyt onko heillä lapsia, ehti suutari selittämään, ei ole, mutta kyllä minä olen yrittänyt. Sivuansionaan he pitivät sen ajan tapaan nisukauppaa. Alavudelta, Hyvärisen mummoilta he tilasivat tavaran joka sisälsi sikoja, papin leikkeitä ja potkapuita eli nk. pitkoja. Erään kerran ei lähetysessä ollutkaan niin sanottua prosenttia eli ylimääräistä, joka oli sovittu kaupanteon palk-

kiona, kirjoitutti suutari Heikkilän Eliaksella kirjeen lähettäjälle. Arvokkaana istui suutari vastapäätä kirjoittajaa ja saneli "kirjoita nyt ensiksi niin, jotta asia on niin, jotta niset tuli, mutta prosenttia ei tullutkaan." Kunnioittaen Juha Kannisto, suutari. Kerran suutari neuloi pieksut naapurilleen ja kun hän ei ollut oikein mestari ammatissaan tuli pieksuuhin vähän ylimääräisiä kurttuja, joita ei oikein erottanut varsinaisesta pieksun noukasta. Kun asiakas tuli hakemaan niitä sanoi hän vähän pilkallaan, että ovatko nämä tehty parin lestalla, sanoi suutari, että "ne sopii kumppaan jalkaan vaan, jos ne ei sovi niin silloin on jalos vikaa." Eräänä päivänä joutui Kreeta lähtemään kerjuulle, ja kun hän oli vähäpuheinen ja meni eräseen lähitaloon, hän istui tuvan penkille eikä puhunut asiastaan mitään. Talon emäntä ehti kysymään hänen asioistaan, johon Kreeta sanoi harvakeen "kun kymmenen penniä annat on suora välli". Eräänä talvipäivänä oli kinkerit ja kun pappi kyseli kirkonkirjojen mukaan ketkä olivat saapuvilla hän kysyi onko suutari Kannisto, nousi suutari seisomaan ja sanoi kovalla äänellä "On". Onko vaimo Kreeta, ei suutari enää noussut vaan saneli harvakeen hiljaisella äänellä "tuale se istuu penkillä". Tässä pienessä mökissä he asuivat vaatimatonta elämäänsä kunnes kuolema heidän erotti. Ensimmäinen kuoli suutari ja jonkun ajan kuluttua Kreeta. He lepäivät molemmat toivomassaan rauhassa kauniin Kuortaneen hautausmaahan helmassa.

H. A.-H.

rosta se vitsaus, että sinne lumien sulattua kerääntyä vettä puoli sääreän saakka. Opettajan johdolla kehitimme pitää tulvaa kurissa sankojen ja pumpun avulla. Asia oli niin hallitseva, että ainekirjoitusaiheena oli: — Vedenpaisumus koulun kellarissa. Hyviä aineita tulikin. Myöhemmällä keväällä vesi sitten painui luonnollisia teitä maan uumeniin.

Puutarhan perustaminen aiheutti omat puuhansa, opettavaisia ja hyödyllisiä meille. Se oli käytännön puutarhatietoutta.

Ellettiin siis sota-aikaa ja pula-aikaa. Tämä löi leimansa myös kouluelämään. Oppilaiden vaatetus oli sitä mukaa. Ravinnon puutteesta ei ainakaan yleisesti ottaen voitane puhua. Ei ollut kuitenkaan vitamiinien runsautta. Talkootyö oli leimaa antavaa kesälomien aikana. Silloin tällöin käytiin koululla näyttämässä talkootyöpäiväkirjaa. Saavutettujen pistemäärien mukaan jaettiin talkootyömerkkejä rautaisia, hopeaisia tai kultaisia kirveitä, lapioita, sahroja jne. Keväällä -43 olivat yläkoululaiset mottimetsässä, kuten oheinen kuva kertoo. Parina päivänä tuli hakatuksi tukkipuiden latvoista 63 m³ halkoja. Tämä mainitaan kuvan etualalla olevassa lapussa. Kuva on otettu silloisen ampumajän luona. Muistan, kun Mäkirannan Martin kanssa iskimme vastapäätä, hän pölkyn toiseen, minä toiseen päähän. Valmistu tuli.

Oman lukunsa ansaitsee koulun joulu. Tunnelmaa alkoi joululehtien tilaamisella joskus marraskuulla.

Eteisen kaapin ovessa oli lista, johon tilaajat saivat kirjoittaa nimensä. Joululehden jakaminen ja harjoittaminen tilvistivät tunnelmaa. Se oli korkeimmallaan kuusijuhlaa edeltävänä päivänä, jolloin koristellussa luokassa suoritettiin ohjelman kenraaliharjoitus. Pulpetit ja penkit oli nostettu uuteen uskoon luokan sivuille. Käsitöluokkaa ei varattu yleisöä varten. Siellä oli myös näytelmän esityspaikka. Muutaman isomman pojan tehtävänä oli hakea Kortemäestä kuusi.

Seuraavana aamuna ylösnousu oli varhainen. Kuusijuhla alkoi näet jo kello seitsemän. Mutta ei ylösnousu tuntunut lainkaan raskaalta, päinvastoin. Tunnelma oli kiehtova. Hyvin luisti silmien pesukin. Joku kotiväestä lähti seuraksi pimeään talviaamuun, kun riennettiin kohti juhlapaikkaa. Siellä odottivat lamppu ja kynttilöiden valaistut luokat. Voi juhlaa! — Paljon puuttui ihmiselosta ellei olisi kokenut koulun kuusijuhlaa. — Tilaisuuden päätyttyä alkoi valjeta joulukuinen päivä. Todistus kädessä asteltiin kotiin aloittamaan joululoman viettoa.

Niin, mennyt on mennyt. Vain muistot on jäljellä. Niitäkin ajan mittaan karisee unoituksen yöhön. Tällaisessa kotoisessa lehdessä, kuten tämä Kuortane-seuran Joulu on, tuodas paljon muistoja esiin. Ovathan nämäkin pieninä lisinä, kun juolahti tuo 30 vuotta mieleeni.

Pentti M.-H.

Mikkilän tekemä Kuortaneen vaivaispoika.

REINO ALA-KULJU:

KANSANTAITEILIJA HEIKKI MIKKILÄ

Puhe Heikki Mikkilän patsaan paljastusjuhlassa Kuortaneen hautausmaalla 1. 8. 1971.

Kuortane on tunnettu kansantaiteestaan. Olipa sitten kysymys kansanomaisesta rakennus-, veisto-, maalaus- taikka laulu- ja soitto- taiteesta, niin aina voi Kuortane esittää merkittäviä taitajia ja heidän mainittavia saavutuksiaan. Monet näistä taitajista ovat jälkipolville tuntemattomina ja nimettöminä jättäneet arvokkaan työnsä ja perintönsä tulevien polvien nautittavaksi. Joku harva on nimeltäänkin säilynyt paikkakunnan väestön ja lähinnä oman sukunsa tietoisuudessa ja kunnioitettavassa muistossa.

Sellainen on Heikki Juhonpoika Mikkilä, ammatiltaan maanviljelijä ja maakauppias, mutta jälkipolvien muistossa taitava veistäjä (hukari), kuvantekijä ja kirkkomaalari, siis kansantaiteilija.

Heikki Mikkilä syntyi Kuortaneen Mäyryssä 7. 3. 1801 kymmenpäisen lapsijoukon vanhimpana. Toiset lapsista olivat:

Juho s. 1803, isäntänä Yli-Mäyryssä

Daniel s. 1805, Kuljun torpp. Luoma

Elias s. 1810, muutti Kauhavalle 1840

Maria s. 1812, Mikkilässä

Matti s. 1814, Mikkilässä, v:mo Susanna Leppälä

Esaias s. 1816, kuoli 1819

Jaakko s. 1819, muutti Rintamäkeen 47, Taimiston suvun perustaja

Kustaa s. 1821, Peltomäki "Peltoukko", seksmänni ja kirkkoväärti

Anna-Kaisa s. 1825, Mikkilässä

Heikki Mikkilän sukua voidaan seurata aina Kuortaneen kiinteän asutuksen alkuaikaan saakka, siis vuoteen 1554, jolloin veljekset Maunus, Nuutti ja Heikki Ollinpojat muuttivat Ylistaron tienoilta Kuortaneen järven rantamille. Maunus (Magnus) perusti Maunuksen talon, Nuutti asettui Halliseen ja

1. Heikki Ollinpoika perusti Mäyryn uudistalon, jonka ensimmäisenä isäntänä hän oli vuodesta 1583.

2. Erkki Heikinpoika Mäyry, edellisen poika, isäntänä 1619 - 1648.

3. Esko Erkinpoika Ala-Mäyry, ed. poika, isäntänä 1648 - 1664. Talo oli jaettu kahtia.

4. Mikki Eskonpoika Mikkilä, ed. poika, isäntänä 1690 - 1696. Esko Erkinpojan jälkeen omisti taloa 1664 - 1690 Mikin veli Juha Eskonpoika, mutta 1690 se jaettiin kahtia ja Mikin taloa ruvettiin kutsuaan Mikkiläksi.

5. Tapani Mikinpoika Mikkilä, ed. poika, isäntänä 1696 - 1714. K. 1714. Puoliso Maria hoiti taloa 1714 - 1733.

6. Matti Tapaninpoika Mikkilä, ed. poika, isäntänä 1733 - 1771, puoliso Liisa Erkintytär.

7. Juha Matinpoika Mikkilä, ed. poika, s. 30. 11. 1737 — k. 4. 8. 1814, isäntänä 1771 - 1797, puoliso Kaisa Heikintytär.

8. Juho Juhonpoika Mikkilä, ed. poika, s. 10. 2. 1773 — k. 11. 1. 1850, puoliso Brita Heikintr. Kaatiala s. 17. 9. 1779 — k. 2. 2. 1849. Brita oli Heikki Kaatialan (1700 luvulta) tytär. Kaatialan suvusta tuli eräs Kuortaneen laajimmista.

Heikki Mikkilän vaimo oli Kreeta Juhontytär Sipola s. 12. 4. 1702 — k. 28. 8. 1772. Heillä oli seitsemän lasta, viisi poikaa ja kaksi tyttärelä.

Maria Vilh. s. 1831, k. 1833

Juho s. 4. 8. 1833, Mikkilän isäntä

Heikki s. 18. 7. 1835, meni vävyksi Ahoon

Brita s. 15. 1. 1838, Kuhalampiin emännöitsijäksi

Elias s. 12. 9. 1840, Mikkilän isäntä, v:mo Sannaliisa Kontteli

Matti s. 16. 5. 1842, k. 1844

Kustaa s. 29. 1. 1844, meni vävyksi Ruonaan

Tämä Heikki Mikkilän suvusta.

— — —

Heikki Mikkilän veisto- ja maalaustaito, jopa taide, tekisi mieli sanoa, keskittyy olennaisesti kirkkomaalaukseen, kirkon koristamiseen, ja kirkollisen esineistön valmistamiseen alalle. On kuitenkin mainittava, että jo varsin nuorena hän on veistänyt huonekaluja kotien arvoesineiksi. Niinpä 16-vuotiaana hän teki kotiinsa kauniin kaksiosaisen nurkkakaapin, rokokootyylisen. Tämän kirjoittaja omistaa nyt tämän kaapin Seinäjoen kotinsa kaunistuksena. Erittäin kauniita niin tyyliltään kuin maalaukseltaan ovat Mikkilän tekemät kellokaapit, joita on mm. Klemetin Heliässä ja Ruismäen talossa Kuortaneella. Tyttäreilleen Briitalle, Kuhalammin miniälle valmistamansa piirronki on nyt Kuortaneen museon tyttären kamarissa, tosin pahoin myöhemmällä maalilla turmeltuna.

Miten paljon Mikkilä onkaan veistänyt ja maalannut kauniita puisia hautapaaluja, joista vanha Kuortaneen hautausmaa on suorastaan kuuluksia, ei ole tiedossa, sillä vain vähäinen määrä niistä on tallella, nekin tekijän nimeä vailla. Joka tapauksessa monissa niistä tapaa taitajan, jopa taiteilijan, mestarillisen käsialan.

Parhaana luomiskautenaan 1830-luvulla Mikkilä näyttää aivan erikoistuneen vaivaispoikain veistämiseen. Tiedossa on ainakin kymmenen Mikkilän valmistamaa anovaa "köyhien ystävää" Etelä-Pohjanmaan kirkkojen tai tapulien seinustoilla, nim. Kuortaneen, Nurmon, Lapuan, Ylihärjän, Kauhavan (palanut), Alajärven ja Vähänkyrön sekä melko varmasti Peräseinäjoen, Jalasjärven ja Ahtärin vaivaispojat. Hän on siis valmistanut näitä kirkollisia veistoksia tiettävästi enemmän kuin kukaan muu tämän alan veistotaitaja. Mikkilän vaivaispojat tuntee tyyliltä. Ne kuvaavat verrattain nuorta anojaa, todella "poikaa", jonka tukka on kihara, ilme kaunis, puku sortuukimallia, oikea käsi anovasti ojennettu, vasen jalka puujalka. Veistoksen tausta on usein tyylikäs, pylväin varustettu ja kehoituslauseen kehys kauniisti leikattu "herkuteltu". On lausuttu oletamus, että Mikkilän vaivaispoikain perusmalli olisi ollut v. 1808 sodan invaliidi. — Yksistään näiden veistokuvien perusteella voi Mikkilää pitää kansanomaisena kuvanveistäjänä.

Kuortaneen tapulin seinämällä on toinenkin Mikkilän teos: tuomiopäivän enkeli pasuuna kädessään. Perimätieto kertoo, että hän veisti enkelin pasuunan ollessaan tervahautaa polttamassa isänsä kanssa. Ilmeisesti hän on myöskin maalannut tapulin valtavan pölvöven elämän shakkilautoineen. Tämä torppari Häggbladin rakentama tapuli valmistui 1831. Kuortaneen edellinen tapuli oli rakennettu n. sata vuotta aikaisemmin. Sen rakentajana mainitaan Henrik Cautil. Nimi esiintyy myöskin Katinen-muodossa. Klemetti pitää mahdollisena, että rakentajana on ollut Heikki Kaatiainen, siis Kuortaneen Heikki Kaatiala. Näin selittyisi Heikki Mikkilän lahjakkuuden perusta, olihan hänen äitinsä Kaatialasta.

Kuortaneen nykyinen, siis kolmas kirkko on valmistunut 1777, kuuluisan kirkonrakentajan, alahärmäläisen Antti Hakolan viimeisenä työnä. (Keuruun vanha kirkko on Hakolan ensimmäinen. Klemetti uu-

Kuortaneen kirkon saarnastuolin enkelin päätä.

moilee, että Hakola saattaa olla suvultaan kuortanelainen!) Kuortaneen kirkko oli v. 1830 vielä sisäلتä maalaamaton ja sen sisustus uudistuksen tarpeessa. Uudistustöihin ryhdyttiinkin 1830 - 1840 luvun vaihteessa. Heikki Mikkilä on varmuudella maalannut kirkon ovet ja akkunat, mutta ilmeisesti hän on suorittanut koko kirkon maalauksen.

Kirkon alttari oli, sen ajan tyylin mukaan, kirkon kaakkoiskulmauksessa. Nyt se siirrettiin itäristin päähän. Heikki Mikkilä laati piirustuksen alttariseinäksi. Suunnitelma oli varsin taidokas pylväineen, henkilöveistoksineen ja seitsemine enkelikuvioineen. Piirustuksen selostuksessa Mikkilä on kirjoittanut murteellista suomenkieltä. Joka tapauksessa hän on osannut kirjoittaa. Matkoillaan, joita hän maakaupiasana teki joskus Pietariin saakka, hän oli nähnyt kirkkoja ja temppelaita, muuten ei hän sellaista alttariseinämäehdotusta olisikaan kyennyt piirtämään. Yliarkkitehti C. L. Engel ei tätä ehdotusta sellaisenaan hyväksynyt, mutta rakentajana Heikki Mikkilä siihen kuitenkin sai "omaa ja somaa", myös antiikkiset pylväät ja muuta arvokkuutta.

Jo ennen alttariseinämän tekoa Mikkilä oli kirkkoon veistänyt numero- eli siprataulun, veistoksellisesti kauniin ja juhlanan enkelipäineen ja monine kansanomaisine koristelaineen. Kerrotaan, että yhtenä valvottuna yönä Mikkilä oli laatinut suunnitelman tähän juhlaavan veistukseen.

Kuortaneen Urhelliopisto lahjoitti Kymppille ratamerkin. Sen luovutti rehtori Kosti Rasinperä ja opistonjohtaja Matti Lähdesmäki. Merkin on suunnitellut johtajaopettaja Pentti Mäenpää.

Sisäministeri kympin avajaisissa

Nyt se on valmis. Vapaaehtoisella työllä rakennettu ampumarata vihittiin käyttöön Kuortaneella elokuun 28 päivänä 1971. Silloinen sisäministeri Eino Uusitalo suoritti avauksen ampumalla yhdeksäisen ampumarata Kympin valmistumisen kunniaksi. Yli kolme vuotta kestäneiden rakennustöiden aikana uhrasivat monet kymmenet kuortanelaiset lukemattomia köykäytönteja ja lisäksi hankki ratatoimikunta varoja yli 60.000 markkaa rataa sijoitettavaksi.

Jo nyt tunnetaan Kymppi maakunnan parhaimpiin kuuluvana ratana. Kympin maine on kantautunut maakunnan ulkopuolellekin. "Vain yksi vika on Kymmissä. Tämän pitäisi olla kotikunnassani Saarijärvelä", totesi tunnettu ampuja Seppo Saarenpää, joka ei ampujapiireissä esittelyä kaipaa.

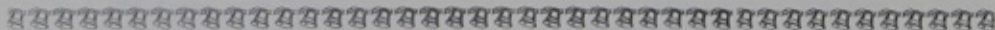
Olkamme kuortanelaiset tyytyväisiä. Olemme uhranneet työtä tähän rataan. Olemme ottaneet melkoisen riskin hankkiessamme varoja Kymppiin. Olem-

me tehneet velkaa, jota takaavat ampumaurheilua lämpimästi kannattavat miehet. Vastapainoksi tästä itsekkydestä olemme saaneet onnistuneen radan, joka palvelee meitä kaikkia. Kuortaneelta on löytynyt eri lajien huippu-urheilijoita. Toivokaamme, että näemme heidän joukossaan tulevaisuudessa ampujakin.

Nyt tarvitsemme vetäjiä, jotka ohjaavat nuoria ja auttavat heidät alkuun ampumaurheilun parissa. Uskon, että molempia löytyy. Tarvitsemme vielä Kymppiin majan, joka talvisin palvelee hiihtäjiä ja kesäisin toimii kilpailukeskuksena. Olen varma, että kuortanelaiset majan Kymppiin rakentavat, vaikka talkoilla.

Kympin puuhamiehet esittävät lämpimät kiitokset Kuortaneen kunnalle, liikelaitoksille ja kuntalaisille eli kaikille, jotka ovat myötävaikuttaneet pitäjän kehitystä tällä sektorilla. Omasta puolestani toivotan joulurauhaa kaikille ja etenkin Kympin takajille.

Jussi Kukkola

Eniten kuitenkin Mikkilän töistä yli vuosisadan ajan ovat kuortanelaisia puhutelleet kirkon saarnatuolin kaikukaton päällä olevat seitsemän enkelin päätt. Lukemattomille lapsille ne ovat kertoneet lasten suojelusenkeleistä ja taivaasta, johon Jeesus, lasten ystävä, pyytää kutsua lapsia ja lapsenmielisiä. Kerrotaan, että Mikkilä olisi perusmallin näihin viehättäviin enkelinpääveistoksiinsa saanut katsellessaan omaa, kehossa uinuvaa, pientä, suloista lastaan. Perimätiedon mukaan nuorimmaistaan Kustaa-nimistä pikkupoikaa. Nämä enkelinpäät ovat kaikki jossain määrin erilaisia, niissä on taiteilijan, kuvanveistäjän

käsialaa, samaa ihanoitua kuin Rafaelin enkelin-päissä hänen kulisassa madonnataulusaan.

Heikki Mikkilä, mestariveistäjä ja kotipitäjänsä kirkkomaalari kuoli 49 vuotiaana v. 1850, samana vuonna kuin isänsä. Hänen hautapaikkaansa ei jälkipolvi enää tunne, mutta kiitollisina siitä, mitä hän on häviämätöntä ja arvokasta luonut ja joiden kautta hän yhä elää, ovat kotipitäjä ja suvun jäsenet tahtoneet pystyttää hänelle puuta pysyvemmän muistomerkkin tapulin ja kirkon välimaille, jotka myös kertovat hänen taitajan työstään.

VAPAUTEMME TUSKAINEN TIE

Vapaus! Juhlallinen ja valtava sana! "Mitä lie-
neekin aarteita Suomessa, toki kallehin on vapaus",
sanoo F. E. Sillanpää v. 1939. Vasta kun vapaus on
menetetty, huomaa sen arvon. Ihmistä sanotaan luomakunnan kruunuksi ja oletetaan kruunun kantajan tekoja. Mutta vapauden riistoa on harjoitettu maailman alusta alkaen. "Toinen vyöttää sinut ja vie mi-
hin et tahdo.

Kun tulemme lähelle omaa aikaamme esim. v. 1914, sen jälkeen ovat sotien myrskyt vieneet miljoonilta ihmisiltä vapauden. On perustettu valtioita, joiden alamaiset ovat orjia. Toisia on maanpakolaisina vierailta veräjillä, joissa katkera, itkulla rikastettu elämä jatkuu toivottomana, kodittomana ja isänmaattomana.

Kirjailija Johannes Linnankoski sanoo tämän vuosisadan alkupuolella: "Ellei Suomen kansalla olisi ollut hallaisia korpiaan, ei sillä myös olisi katajaista kansallisuuttaan. Ellei sen peltojen yli olisi niin monesti sotaratsu sotkenut, ei sille vapaus ja itsenäisyyden tunne olisi niin rakas". Ja jatkaa: "Me uskomme Suomen kansan tulevaisuuteen, sillä tuntemme sen entisyyden ja tuntemme uusien keväisten voimien jättereitämme jännittävän. Me elämme sen päivän aamusarasteissa, jolloin toiveemme toteutuu". Näin Linnankoski pahinpana tsaarinnan sortovallan aikana.

Meidät valtaa ihmettely ja järkytys: kuinka Suomen kansa kestä sen 800 vuotta, jolloin itäinen ja läntinen naapurimme taistelivat maamme omistamisesta kuin koirat luusta. Ja taistelut käytiin suurin piirtein Suomen maan kamaralla.

Rakastanko minä nälkää näkevää
pakolaisleirillä asuvaa
itäpakistanilaista
Rakastatko sinä nälkään nääntyvää
inkaa joka kaivaa
toukan maasta eläkkeeseen
Rakastaako hän New Yorkin slummeissa
asuvaa vailla toimeentuloa
olevaa neekeriäitiä
Rakastammeko me niitä miljoonia
biafralaisia lapsia
jotka kuolivat nälkään
Rakastatko te sitä mustalaistyttöä
joka kävi eilen
pyytämässä leipää
Rakastavatko he meitä

Teemu

Maailmaa ovat kautta aikojen hallinneet despoottit, mielipuolet ja suuruudenhullut. (Viime aikojen hirmujen nimiä ei tarvitse mainita. Muistamme ne katkerana muutenkin!) Sinä aikana kun Ruotsi piti Suomea hallussaan, oli valtaistuimella mielisairaita. Erik, Kustaa Vaasan poika, Kustaa II Adolfin tytär Kristiina, joka oli perinyt mielisairaana äitinsä ominaisuuksia ja oli viedä koko Ruotsin perikatoon mielettömällä teoillaan. Entäs Kaarle XII, joka tuli 1697 15-vuotiaana kuninkaaksi. Hän piti sotaa hauskana seikkailuna. Taistelllessaan Venäjän alueella hän joutui tappiolle, pakeni Turkkiin ja jätti sotilaansa venäläisten käsiin palettumaan ja kuolemaan nälkään. Venäläiset valtasivat koko Suomen. Seitsemän vuotta venäläiset rääkäsivät ihmisiä. Monet pakenivat piilopirtteihin erämaihin, papit ja opettajat Ruotsiin. Kustaa IV Adolf piti Napoleonin ilmestyskirjan petona eikä suostunut mannermaahan sulkemiseen ja niin koitti kohtalokas sota, jossa Suomi liitettiin Venäjän alamaisuuteen.

Monta suurta onnettomuutta sotien lisäksi on kansamme kokenut. V. 1349 tuli Suomeen "musta surma", rutto. Valkjärvellä kuoli koko pitäjän väki sukupuohtoon. Vuosien päästä lyödettiin luhistuneita asuntoja, joissa oli asukkaiden luut. Seuraavana kesänä oli hirvittävä poutakesä, jota seurasi suuri nälänhätä. Senaiheinen kronikka kertoo: "Ah, ken voisi kuvata näitä kauhistavia aikoja ja mieltä liikuttavia kärsimyksiä. Pellot metsistyi, kasvoi erämaita, joiden läpi ei voinut tunkeutua".

Venäjän vallan alkuaikoina Suomessa saatiin korjata hävityksen jälkiä ja perustettiin kouluja, loppuajana alkoi sorto joka saavutti huippunsa Bobrikov-hallitessa Venäjän suunnitelmien mukaisesti. Nälkävuodet 1866-67 toivat taas katkeria kohtaloita. Pettuleipä, olki- ja jäkäläleipä olivat ravintona. — Kuinka kansa kesti ja jaksoi uskoa! "Ellette usko, ette kestä".

Niin tämä maa on verellä ja kyynelillä kastettu, hiellä ja vaivalla raivattu, että koko maa on kuin osa kärsivää ihmiskuntaa.

Me elämme korkean elintason aikaa. Mutta läikämme unohtako pitkän päivän raattajia, villun ja nälän tuttuja satojen ja vuosikymmenien takaa. Itsenäisyyden ajalla elänyt suomalainen on saanut kestää sodat ja hävitykset, epätoivon hetket ja kaiken katkeran mitä ihmiskunta voi kokea. On itketty kaa-
tuneita ja eläviä sodan runteleimia.

Mutta kaiken yllä, nähtävästi, on Jumalan käsi ohjannut Suomen kansan vaiheita ettemme ole sortuneet orjuuteen. Kallis vapaus on säilynyt.

Itsenäisyyspäivän ajatuksissa

Helmi Kuusisto

KUNTOLIIKUNTA ON SYDÄMEN ASIA

Veritulppa on mennyt sydämen läpi, näin voi todellakin käydä. Tulppa on silloin lähtenyt alaraajan laskimosta, mennyt sydämen läpi ja pysähtynyt keuhkoon. Kyseessä on keuhkoveritulppa, joka on hengenvaarallinen sairaus, kuten sydänveritulppakin. Jälkimmäinen on taas väärä nimitys sydämen oman sepelvaltimon tukkeutumiselle, mikä johtuu siihen vähitellen kerääntyneestä rasvamaasta. 1. 1. 1969 käytäntöön otetussa uudessa kuolinsyynimistössä tämä tauti esiintyykin paremalla nimellä: "äkillinen salpauspesäke sydänlihaksessa".

Yllämainittu tauti on teollistuneitten maiden miehillä yleisin kuolinsyy, ja naisillakin lisääntymään päin. Suomessa on epäillyttäviä kunnia olla maailmantilaston kärjessä keski-ikäisten, 35-55 vuotisten, miesten sydänkuolemien suhteellisessa lukuisuudessa. Mistä tämä seikka johtuu on tietelle vielä suureksi osaksi arvoitus. Puhutaan rodullisesta huonouksesta: Suomi on kauan ollut erillään muista kansoista, ja huonoja perintötekijöitä on päässyt kasaantumaan. Hyvin aineiden puutteen epäillään olevan yhtenä syynä, onhan maassamme merkittävä maatieteellinen ero länsi- ja itä-Suomen välillä. Etelä-Pohjanmaa on Varsinais-Suomen ohella maamme vähiten sydäntautista seutua. Edelleen puhutaan ruokailutottumuksista. Suomi on maailman johtava maa voin kulutuksessa ja kokonaisrasvan kulutuksessaakin lähelläärkeä.

Tieteen nykyinen kanta on selainen, että kunkin yksilön kohdalla sepelvaltimotaudin syntyyn ja kehitykseen on olemassa useampia eri syitä, puhutaan riskitekijöistä. Mitä useampi sellaisia kunkin henkilön kohdalla toteutuu, sitä suurempi on todennäköisyys ja vaara hänen sairastua tähän tautiin. Tällaisia riskitekijöitä ovat verenpaine-tauti, sokeritauti, virheellinen ja liian runsas ravinto, varsinkin liiallinen sokerin ja rasvojen käyttö, liikalihavuus ja tu-

pakanpolitto. Sepelvaltimotauti näyttää erikoisesti vainoavan ahkeria, tunnollisia, kunnianhimoisia ja liikaa työtätekeviä miehiä, varsinkin sellaisia, joilla leipätyönsä lisäksi on sivutoimia, kokouksia ja edustusvelvollisuuksia, ja joita vai-vaa alituinen kiire sekä levon ja rentoutumisen puute. Viimeisenä, mutta ehkä tärkeimpänä on mainittava liikunnan puute eli paremmin sanottuna kuntourheilun laiminlyöminen. Tämä koskee sekä henkisen, että ruumiillisen työn tekijöitä. Viimeisinä mainittujen on useasti vaikea käsittää, että he työstään huolimatta vielä tarvitsevat kuntoliikuntaa. Nyt on niin, että koneellistumisen yhä lisääntyessä useimmat ruumiillisiin töihin luettavat työt eivät ole sen raskaampia, kuin henkisetkään työt. Ja kaikki todella raskaat työt eivät ole sydämelle terveellisiä, niissä kun yläkeho joutuu olemaan enemmän tai vähemmän jatkuvasti jännityksen alaisena.

Liikunnan puutteesta oleminen on ihmiselle vaikea ja luonnonvastainen tila. Ihmisen lisämunuainen erittää jatkuvasti katekoliamiini-nimisiä hormoneja, jotka pitävät hänet valmiustilassa hyökkäämään, puolustautumaan taikka pakene-

maan aina tilanteen mukaan. Työ ja liikunta kuluttavat näitä katekoliamiineja, liikkumattomuuden tilassa taas niitä keräytyy kehoon liikaa, ja ne aiheuttavat hermostuneen kiihoitustilan, unettomuutta ja sydämen tykytystä, jopa vaikeita tuntuja kohtauksiakin, varsinkin öisin. Tällöin sydän tuntuu lyövän hyvin tiheästi tai epäsäännöllisesti, koko keho tuntuu puuttuvan, olo tuntuu tuskaiselta ja sellaiselta, kuin kohta kuolisi. Huonokuntoisen ihmisen tuntee siitä, että hänen sydämensä sykkii levossakin kovin tiheästi, se voi lyödä jopa kaksi kertaa nopeammin kuin saman ikäisen hyväkuntoisen sydän. Huonokuntoisen ihmisen sydänlihaksen on heikko. Siinä ei ole reservivoimaa, jota rasituksessa tarvitaan. Sydämen sykkeen tihentäminen on tällaisen sydämen ainoa keino työmääränsä lisäämiseksi. Siispä huonokuntoisen ihmisen sydän sykkii samanlaisessa rasituksessa paljon tiheämmin kuin hyväkuntoisen.

Kuntoliikunta on sydämen asia. Ihminen on niin hyvä- tai huonokuntoinen, kuin hänen verenkiertoelimistönsä. Ihminen on niin vanha tai nuori, kuin hänen verenkiertoelimistönsä. Sen tärkein,

KUNTOLIIKUNTA ON SYDÄMEN ASIA

mutta myös herkimmin sairastuva ja useimmin lakkoileva osa on sydän. Kuntourheilussa keskitytään siksi pääasiassa sydämen ja keuhkojen ja muun verenkiertoelimestön harjoittamiseen ja parantamiseen. Lihasvoimaa, nopeutta ja teknillistä taitavuutta vaativat liikuntalajit, kuten painonnosto, voimistelu, paini, pika- ja aita-juoksut ja yleisurheilun kenttälajit, jätetään kilpa- sekä huippu-urheilijoiden erikoisaloiksi. Kuntourheilija keskittyy kestävyyslajeihin, kuten keski- ja pitkänmatkan juoksu, sunnistus, hiihto, pyöräily, soutu ja uinti. Ylivoimaisesti tärkein näistä on juoksu, jota voidaan ilman apuvälineitä harrastaa melkein missä vain ja milloin vain. Aloittelevat kuntourheilijat, varsinkin vanhat henkilöt voisivat aluksi käyttää kävelyä juoksun asemasta, kävely olisi kuitenkin suoritettava rivakasti, ja sikäli kuin kunto paranee, siirryttävä vähitellen juoksuun. Yleensä olisi kuntourheilu suoritettava niin tehokkaaksi, että se aiheuttaa hengästymistä ja hikoilua, ja harjoituksen jälkeen pitäisi olon tuntua jonkin verran väsyneeltä ja kurjalta. Vähimmäisohjelma, josta jo on tuloksia odotettavissa, olisi puolen

tunnin tehokas harjoitus kolmesti viikossa ja lisäksi sunnuntaina lievämpi, mutta pitempi, 1-2 tunnin harjoitus. Joillekin sopii vähän pitempi aikainen harjoitus, mutta harvemmin. Yleensä ei kuitenkaan ole syytä pitää viikkoa pitempiä väliaikoja. Verenkiertoelimestön kunnon eli hapenotto- ja verenkiertoelimen parantamiseksi riittävät kyllä keskimatkojen esim. 2-10 km juoksut. Mutta myöhemmin pitkähkön harjoitusjakson jälkeen (tarkoitetaan etupäässä keski-ikää), kun kuntourheilija pystyy juoksemaan esim. 10-12 km tunnissa, voisi hän kokeilla yleiskestävyyttään eli kilometrien sietokykyä harjoittelemalla vielä pitemmillä matkoilla ja osallistumalla 25-30 km maastojuoksukilpailuihin, joita nykyisin järjestetään eri puolilla Suomea ja joihin kuntourheilijatkin voivat osallistua.

Kuntoliikunnan edulliset vaikutukset tuntuvat ja näkyvät ensisijaisesti sydämessä, niinkuin on tarkoituskin. Lihakset eivät suurene, niinkuin voimailijoilla. Paino sen sijaan yleensä alenee, lihavilla joskus paljonkin, sillä kuntourheilu normalisoi ruokahalun. Jokainen voi itse seurata kuntonsa edisty-

mistä laskemalla sydämen lepo- sykkeen minuuttia kohti. Samoin jokainen voi itse todeta, paljonko pystyy juoksemaan jossakin määrättyä ajassa, esim. 12 min:ssa (Cooperin testi) taikka 15 min:ssa, 30 min:ssa tai tunnissa. Hapenotto- kyvyn paranemista seurataan polkupyöräergometrin avulla. Harjoituksella sydänlihaksen vahvistuu ja paksuuntuu, myöskin sydämen ontelot suurenevat, siis koko sydän suurenee. On olemassa tapauksia, joissa puolen vuoden kovan harjoituksen avulla sydämen tilavuus on noussut kaksinkertaiseksi. Sydämen yhdellä supistuksella eteenpäin työntämä verimäärä myös suurenee. Sydän oppii työskentelemään harvaksen ja taloudellisesti, jolloin sillä on myös aikaa kunnollisesti täyttyä supistusten väliaikoina. Ja tärkein viimeksi: tehokas kuntourheilu laajentaa sydämen sepevaltimolta ja kasvattaa sydänlihaksen valtimon haarojen välipaikkoihin lukuisasti yhdyssuonia, jolloin sydämen joka kohdan verensaanti on kaksinkertainen tai kolminkertaisesti varmistettu. Tällöin ei jonkin valtimonhaaran tukkeutuminen aiheuta kuolemaa, tekeepä vain ohimenevän sairastumisen, joskus se voi sujua ilman oireita.

Muistoja miinalaiva Louhen konehuoneesta

Meri saattaa olla rauhanaikanakin joskus armoton. Jos siihen liittyvät vielä lisäksi sodan vaaratekijät, voi tunnelma olla jopa kriittinen. Sota merellä on merenlaista. Merimiina voi ovelasti kätkeytyä veteen — torpeero-osuma voi yllättää valppaimmankin valvonnan.

Miinalaiva Louhi partioi sotavuosina Suomenlahden rannikkoalueita. Joskus sen tukikohta saattoi olla peräti Maarianhamina. Toimin aluksen I konemestarina v.-41-44. Oikeastaan suoritin rintamapalvelukseni merenpinnan alapuolella, laivan konehuoneessa. Siellä on oma maailmansa. I konemestari on tarkkaan aina vartiossa. Häneltä kysytään jos jotakin sattuu ja hän vastaa aina ja joka tilaisuudessa. Jos ei satu niin ettei ole enää kuka kysyy ja kuka vastaa. Laivan miehistö on aina samassa laivassa n.k. sanontakin kuuluu ja vaaratekijät näyttävät olevan näennäisesti samat. On kuitenkin olemassa tiettyjä eroja miesten turvallisuudessa. Laivan pohjakerroksissa toimivan miehen on vaikea pelastautua vaaratilanteissa. Aina-kin silloin jos alus saa vaikka torpeero-osuman. Valtavat höyryputket saattavat katketa ja miehet palaavat kuten usein on käynyt. Konehuoneen mies tietää höyryputkien paineen. Hän voi joskus kauhulla ajatella vaaratilanteita viettäessään yksinäistä iltaansa meren pinnan alapuolella. Ensin palaa, sitten hukkuu, se on jotenkin luonnotonta meren miehelle, jos se on luonnotonta kenelle tahansa ihmiselle.

Mieleeni on jäänyt kaksi laivantuhoa vuoden -42 syksyllä tai oikeastaan jälkimmäinen sattui aivan joulun kynnyksellä. Siihen aikaan vihollinen liikehti Itämerellä. Miinalaiva Louhella oli määräys saattella kauppalaivoja. Sehän ei ollut meidän varsinainen

tehtävämme. Mehän olimme meren miinottajia ja toimimme sukellusveneidän tukialuksena, mutta meillä oli myös tilapäistehtävä. Kaikki tuntui sujuvan täpärästi tilanteista huolimatta onnellisesti, kunnes puutavaralastissa oleva kauppalaiiva s/s Boden sai torpedo-osuman kylkeensä. Alus kallistui nopeasti mutta ei upponut. Pelastimme Bodenin miehistön, joka oli paria tapausta lukuunottamatta säilynyt vammoitta. Louhi otti aluksen hinaukseen ja yritti saada viedyksi matalikolle. Mutta 7 meripeninkulmaa Maarianhaminasta nousi kova myrsky. Torpedon vaurioittama laiva katkesi kahtia ja vaipui hetkessä Ahvenanmeren syvyyteen. Suomen lippu jäi kuin uhallä hulmuamaan hetkeksi kun kaikki muu oli jo veden alla. Yksinäinen Siniristi taisteli ylväästi viimeisen taistelunsa ennen kuin se antautui meren hirmuiseen kitaan. Se oli uljas näky jäi monelle mieleen Louhen miehistössä.

Toisen kauppalaiivan s/s Betty H:n kohtalo sinetöitiin aivan joulun aluspäivinä. Alus sai 2 torpedo-osumaa kylkeensä. Raskaassa lastissa oleva alus nousi pystyyn ja yhden minuutin kuluttua sitä ei enää ollut, Meri vei Betyn mukana sen 16 mieheen miehistön. Lähestyvänä jouluna kaivattiin jossakin rannoilla 13 miestä ja 3 naista. Tuskin olivat meren murheelliset kuvat vielä ohi, kun sain sähkösanoman laivalle. Minun nuorin lapseni oli kuollut. Vanhan miinalaiivan konehuoneeseen oli tulossa surullinen joul.

Tulkoon vielä mainituksi, että M/L Louhi ajoi myöhemmin miinaan vieden mukanaan 11 miestä Suomenlahden syvyyteen. Minun toimipaikkani ei ollut siihen aikaan enää M/L Louhella.

Eino Kontola

Muisto lapsuuden kesätyöpäivästä

Se oli tällainen: Lähdin aamulla kahdeksalta venheellä menemään järven yli Maanuksen rantaan. Sieltä käyden sitten Ruomankylään Hakkilan kauppaan ja takaisin venheellä yli järven kotirantaan.

Sitten söin puolisen ja lähdin Pelanterin loukolle — nykyisin Ylikylä — Vihtori Kettulasta hakemaan sianporsasta. Menin pienen matkan tietä pitkin ja käännyn metsään. Sellaista huonoa tietä kuljin kunnes tuli ne Loukaskorvenkyröt. Nyt mentiin peltojen päistä ja pitkin pellon sivua, ja taas pellon päitte ja pellonsivuja. Jälleen tuli pieni mettamatka ja taas alkoi sama peltojen ylitys ja niin tuli Nopola vastaan.

Sieltä alkoi sitten huono kärrytie, joka meni Keski-seen — nykyisin Takala — josta tie meni Peuralaan. Pienen mettamatkan jälkeen tuli Luoman talo. Sieltä

Koiviston talolta kääntyi tie oikealle ja sillan yli Este tuli Oskari Kettula, sitte vasta tuli Vihtori Kettula, josta sain sen porsaan.

Isä antoi 10 markan paperirahan ja käski tinkiä notta jos sais kaksi mutta ei emäntä tohtinu antaa. Porsas maksoi 8 markkaa. 10 markkaa on nykyään kymmenen penniä. Ja niin lähin takaisin samoja jälkiä ja kello oli 7 illalla kun pääsin kotiin. Minä kysyin isältä, notta mitä minä nyt teen kun silloin oltiin työsi illalla kahreksaan asti. Isä naurui. No sitte minä söin iltaasen ja taas lähin venheellä Ylitaloon rantaan. Sieltä oli vanhas Ylitaloos miniä, joka oli ompelija. Hän neuvoi mulle pukua ja minä hain sen. Tulin taas venheellä pois. Olin silloin neliännelätoista.

Näin muistelo lapsuuden päivästä

J. E. Vasu

"MUSTANPÖRSSIN KAUPPAA"

Sotien aikaan erottamattomasti liittyvä elin- ja muiden tarvikkeiden puute tuo mukanaan pahamaisen lieveilmiön nimeltään mustan pörssin kauppa. Jollekin tohtorinhattua havittelevalle riittäisi tutkitavaa, missä määrin tuota pimeää kauppaa käydään nimenomaan rikastumisen mielessä, vaiko vain välttämättömyyden tarpeeseen, vaihtoen usein tavaraa toiseen. Kuten esimerkiksi saadaksemme hevoseset kengitetyksi piti vaihtaa hevosenkengännauloja kaupunkilaisilta j.m.s.

Saman tapaisesta seuraavassa on kysymys. Tunnettu tervemestari Saarelaane kävi kerran selittämässä että "kun ei ole rukiita, niin niitä ei ole" — kuten hänen tapansa oli asiolta vahvistaa. Minä taas tarvitsin tervaa, ainakin hänen laskujensa mukaan: ainahan tervaa tarvitaan! Niin sitten kauppa tehtiinkin.

Oli kaunis sunnuntaiamu, kun me toteutimme tuota sopimustamme. Oliko sillä sitten osuutta tapahtumiin; ainakin nyt kävi niin, että Saarelaasen kumartuessa nostamaan tervanelikköä, hänen komea kiiltopellilakkinsa putosi astiaan. Jos tätä sattuu lukemaan joku ns. nykyajan ihminen, niin tietäköön, ettei tämä ollutkaan pieni asia. Ei senajan ihmiset kiirehtineet ostamaan uutta vaatekappaletta kohta, jos jo-

ku monokkelisilmäinen Pariisin herra oli saanut päähänsä, että jossakin pitää kahden napin asemesta olla kolme, tai päinvastoin. Taikka lahkeitten pitää tänään kaveta voidakseen huomenna levetä! Ei, jos isäntä oli ostanut vaikkapa kiiltopellilakin, sen piti kestävän vuosia, ellei vuosikymmeniä.

Niinpä nyt Saarelaane läksytti itsensä moisesta huolimattomuudesta varsin perusteellisesti — kun pitääkin vanhan ihmisen j.n.e. — että minun piti käydä nurkan takana vääntämässä naamani peruslukemille, sellane kloppiine kun olin. Pesi hän sen lakin, ainakin uhkasi. Mutta liian hyvää oli tervemestarin tervaa: ei se lähtenyt niin vaan. Joten seuraavan kerran tavatessamme oli aihetta muistaa äskeisiä pimeitä kauppojamme, kun Saarelaasella oli jonkinlainen postimerkin kokoinen plätkä pään päällä, noin kuvannollisesti sanoen. Liekö kangaspulan muutoilema ollut.

Ei meitä koskaan kärejiin käsketty tuosta kaupasta, eikä omatuntokaan soimaa, sillä niin tositarpeeseen tiedettiin tuollaisten vaihdostuotteiden menevän.

T. Yli-Heroja

LAPSUUDEN YSTÄVÄLLE

Ajat lapsuuden armahat, rauhasat
usein vieläkin mielehen palaa.
Niitä kaihoten muistellessa
Kyynele hiipii poskelle salaa.

Sä muistatko? — muinoin kun leikittiin
kotimökkisi ikkunan alla.
Tuvan seinähirsii lämmitti niin
kevätaurinko taivahalla.

Voikukat kun keväällä aukenivat
se ihme suuri oli aina.
Niistä leikkien seppeleet sidottiin
sai ystävän päähän sen painaa.

Käpylehmät kankaalta katseltiin
niille navetat olivat tehtiin.
Pihanurmelle laitumet aidattiin
pihakoivat kun vihreenä lehtii.

Ja välillä purossa polskittiin
ja lähteestä vettä juotiin.
Ja työväältä mansikat maisteltiin
myös äidille tuokkoset tuotiin.

Päivät pitkät pihassa leikittiin
kään kankaalla kukkuessa.
Yö pikku aitassa nukuttiin
pihatuomien tuoksuessa.

Oi jos muuttaa vielä saisin
lapsuusaikahan armaimpaan.
Sinut, Maiju, sinne veisin
taas kanssani leikkimään.

Ajat armaat on jääneet vuosien taa
eikä koskaan ne takaisin palaa.
Elon ilta on harmaine huolineen
— syys lunta jo hiuksille valaa.

A-i K-a

'IMEHIÄ'

On suoranainen ihme, että päästiin yleensä "opintielle" 40-luvulla Kuortaneelta. Kaikilla ei ollut mahdollisuutta lähettää lapsiaan naapuripitäjien kouluihin. Niinpä kun Kuortane sai oman Keskikoulun, joka v. 1947 aloitti 2-luokkaisena, moni jo vanhempi tyttö ja poika innostui lähtemään oman pitäjän kouluun.

Ihmeenä koki allekirjoittanutkin koulun käynnin mahdollisuuden kotoa käsin Kuortaneen Keskikoulun ensimmäisten oppilaiden joukossa.

Nelivuotisen kurssin jälkeen viisi kuortanelaista hyväksyttiin Hämeenlinnan seminaarin pääsykokeisiin. Kolme heistä kelpuutettiin seminaariin. Se jos mikä oli ihmettä kuortanelaisten kohdalla.

Nelivuotisen seminaariajan jälkeen tuli vastaan työpaikkana Lapuan Tiistenjoki, joskin siellä oloaika supistui vajaan kolmeen vuoteen.

Noiden "askelmien" aikana jo oli saanut kokea selvää johdatusta elämässä, jota ihmetteli. Erikoisesti jo keskikouluajana löytynyt Raamattu tutkitutti hiljaisesti elämää. Raamatun perusteella selvisi "herätykseksi" jo vuosia ennen koettu tapahtuma. Vapahtaja itse oli lähestynyt. Oli saanut itkeä syntisen mitättömyytensä Vapahtajan anteeksiantavaan rauhaan.

Ensimmäisellä työpaikalla ollessa alkoi kaikkialta tulla lähelle lähetys, eikä vähiten Raamatusta. Alkoi hiljaisuudessa rukous — kysely "mitä, missä, milloin"? Sanan perusteella oli myös varmuus rukoukset kuulevasta Isästä, joka ajallaan myös vastaa puoleen tai toiseen, jäädäkö kotimaahan vai avautuuko

"Jättiläiskäärmeen lumoissa."

tie eteen päin. Kahden ja puolen vuoden jälkeen vastaus tuli selvänä — Afrikka!

Seurasi lähetyskurssi ja vuoden -60 alussa tie johdettiin Lounais-Afrikkaa kohti.

Oli elämystä ihmiselle, joka oli löydetty kuin "laitumelta lamasten jäljiltä", matkata valtamerihöyryssä kohti Etelä-Afrikan Kap-

kaupunkia. Elämystä oli tuljottaa mereltä tasaista Pöytävuorta, jonka juurella kaupunki lepäsi. Muistaa myös elävästi, laivan lipuessa laiturin, mustien käsien ojentuneen ketkinkejä kohti. Nämäkö vain ovat raskaan työn tekijöitä, olivat mietteet?

Huomisin oli syntymäpäiväni. Sitä viettäessämme matkatovereitten

kesken saimme jälleen muistettavan kokemuksen — syödä suoraan puusta viikunoita. Oli etelän kaunein kesä käsillä.

Toiset olivat lähdössä muutaman päivän perästä Lounais-Afrikkaan. Kirjoittajalle oli suunniteltu 3 kk afrikaans-kielen opiskeluaika Etelä-Afrikassa. (Afrikaans on ensimmäinen virallinen kieli Etelä- ja Lounais-Afrikassa). Kaikki piti olla selvää ja asiat hoidettuna Ambomaalta käsin, mutta lomakodin isäntä levitteli vain käsiään, ymmärrä, mitä me oikein puhuimme, kun kyselimme tätä. Toiset lähtivät. Entäs nyt? Kuin nalli kalliolla muukalaisena muukalaisten keskelä! Onneksi eräs vanhempi lähetti oli lomamatkalla ja poikkesi tuohon paikkaan. Sai keskustella äidinkiellään ja opiskelupaikka löytyi läheisestä pienestä kaupungista. Joskin vasta kahden viikon jälkeen ilmaantui kielen opettaja. Siinä välillä oli kuuntelua niin valkoisten kuin värillisten kouluissa. Uusi maailma alkoi avautua sen monine probleemoinen.

Meno "ylös" Ambomaalle oli kuin juhlaa. Junamatka laajan Kalaharierämaan läpi kesti kolme vuorokautta. N. 300 km lopputaival taittui lähetyksen autolla. Näkyi selvään miten hiekka- ja ruohosavanni muuttui pensassavanniksi. Kuljettiin valtavan Etosha-luonnon-suojelualueen poikki. Näit seebroja, villihärkiä, strutseja laumoinneen. Pensaikko vaihtui vähitellen metsäsavanniksi. Silmä ylti silloin tällöin kirahvilaumoihin, hyppypukkeihin, bambeihin.

Tulivat näköpiiriin palmumetsiköt. Olimme Ambomaalla. Uusi 3 kk kielenopiskeluaika alkoi ambo-kielen parissa. Opettajina olivat suomalainen lähetti, ambo-opettaja, ympärillä olevat ihmiset ja ennenkaikkea Raamattu ambo- ja äidinkielenä. Kun opettajani oli koulujen tarkastaja, hän liikkui paljon. Matkoilla aina opiskeltiin käytännössä. Oppikirjatkin olivat kylä mukana. Silloin lie pidetty "palavimmat saarnat" pakanoille.

Eräältä matkalta palatessamme huoleni alkoivat turvota. Ne olivat lopulta paksut kuin neekerin. Syy: olimme saaneet hyvin hapanta piimää eräällä ambo-kodissa. Opettajani oli sanonut: "saat juoda omala vastuullasi". Tein sen. Epästeri-

lin maidon hapattamiseen oli nähtävästi käytetty jotain kitkerää kasvin juurta. Siitä tuo seuraus. Se meni pian ohi.

Maan väestöllä on aina hauskaa, kun tulee uusia kangertelijoita. He hymyilevät useimmin partoihinsa "punaisten" kielikukkasille. Esim. sanat "olwishi" (riisi), "olwithi" (savu) ja "olwidhi" (malariakuume) ovat hyvin lähellä toisiaan äänneopillisesti ambokielessä. Muistan kuinka kerran "puhumaan aloittelemisessa" yritin sanoa keittiötyllemme, että tänään keitämme riisipuuroa. Mutta kieli kangertelikin etsien oikeata sanaa noista kolmesta ja tyttö jäi katsomaan hymyssä suin puhujaa. Olin käyttänyt sanaa "olwithi". Eihän se savu nyt niin kovin kaukana ruuanlaitosta ole!

Koomillista oli myös kerran, kun eräs meikäläinen hyvästeltessään ambolaista oli toivottavinaan "Jumalan rauhaa" (Ombili ja Kalunga),

mutta tulikin sanoneeksi "Ombila ja Kalunga" (Jumalan hautaus!) Tai kerran joku käytti puheessaan nasaali-äännettä väärin ja kertoi Jumalan nilkkarenkaista tarkoitus kun oli puhua Jumalan voimasta. Sanat: voima (oonkondo) ja pakanaisten käyttämät nilkkarenkaat (oongondo) poikkeavat kirjoitetusta vain — eng-änteessä. Edellistä oikein äännettäessä kuuluu voimakas — nk-tuhahdus nenästä. Sen poisjättämisessä tulee tilalle — ng-äänne muuttaen usein tyystin sanan merkityksen.

Eräs muistikuva liittyy ensimmäiseen joulukuun. Vuoden lopulla oli ollut pitkään hellettä. Silloin tällöin lokakuusta joulukuuhun asti taivaan ranta näytti synkistyvän toivoa antaviksi sadepilviksi. Kerta toisensa jälkeen tuloksena oli vain raju, kuiva hiekkamyrsky. Ihmiset rukoilivat sadetta. Joulukuussa kokoonnuttiin kirkkoonkin useamman kerran pyytelemään taivaan kastetta nään-

"Sateen ennustaja."

PUHELU KUU-UKOLLE

Haloo, haloo! Onko Kuu-ukko puhelimestä? Jaa, että on, no hyvä. Haluan vain sinun kanssasi hiukan puhella, näin kauniina syystalven iltana.

Kohta taasen on joulu tulossa tänne Maankamaralle, juhlista suurin mikä meille ihmispoloisille on suotu. — Olen niin monet kerrat yksinäisinä hetkinäni sinulle ajatukseni kertonut, sinä uskollisin yövarti-jamme, joka vuosituhannesta toiseen olet uskollisesti kiertänyt ratasi kerran kuukaudessa, ikäänkuin tarkastuksella, että onko täällä kaikki paikallaan ja on-

han ne, tavallaan, ei sentään niinkuin "Alussa oli". Toisinaan sinä kujeilet kanssamme, väliin sinä piiloudut mustan pilvenlongan taakse, sieltä vilkuttaaksesi silmää täällä "Telluksellamme" tallustaville. Toisinaan sinä piiloudut Maan varjoon, että meillä on synkkä yö, taas hiivit hiljakeen piilostasi näkyviin ja loistat iloisesti täydellä "naamallasi". Sitten sinä alat hiljakeen vähentyä, väsyä, kaikei se on sinun lepoaikaasi, koska kerran käännät meille pimeän puolesi, taas alkaaksesi uuden kierroksesi ja niin matka jatkuu edelleen.

Sinua katsellessani iltaisin olen vuosien mittaan kertonut sinulle sekä pienet ilon pilkahdukset että suuret surut, tuskat ja kärsimykset. Sillä sinä olet ainoa tosi luotettava toveri, joka ei puhu edelleen.

Olen viettänyt yksinäisiä tuskan vuosia, sillä "tuoni" otti minulta ainoani, kalleimmani, mitä ihminen maailmassa voi omistaa. Siksiäpä sanon sinulle vanha, uskollinen, rauhallinen matkaaja siellä korkeuksissa: Hyvää yötä ja onnea matkallesi!

Toivotan Hyvää, Rauhallista Joulua kaikille Kuurtanes-seuran Joulun lukijoille.

El-la

tyvälle maalle. Kun sitten jouluaamun hämärässä mentiin kirkkoon, alkoi pisaroida. Joulujumalanpalvelun aikana satoi jo rankasti. Vesi virtasi ikkunoissa. Joulujuhlasta tuli todella juhla ja kiitosjumalanpalvelu.

Oma lukunsa olisi jokainen vaihe kahden takana olevan työkauden aikana. Oli aika tyttö- ja poikakoulujen (yläälkeiskoulujen) huoltajana. Oli työntäyteisiä aikoja seminaarissa. Opetuskielini olivat am-bokieli ja afrikaans. Myös englantia piti jatkuvasti paneutua, koska sanakirjat olivat englantilais-afrikaanssilaisia, joten joutui käyttämään oikeastaan neljää kieltä rinnan. Kyllä siinä ja varsinkin opetustouhun alussa oli purtavaa. Joskus yöt jäivät hiukan lyhyiksi! Suurin ilo oli kun näki Sanan vaikuttavan uutta elämää.

Oli mielenkiintoinen aika Seurakuntaopistoissa. Sai käyttää vain am-bokielia ja olla mahdollisimman lähellä Sanaa. Silloin tutustui läheisesti ambokirkon sisäiseen elämään. Oma pieni vaihe oli pensastalokoulukodin siirtymävaihe, jolloin asioiden oli määrä siirtyä ambolaisille.

Tilviin työn keskellä oli aika ajojin matkoja "ulos asemilta". Eräskin pitkä "kulmakuntamatka" on muis-

tossa. Oli vierailtu monissa kylissä, jaettu Sanaa puhuttuna ja painettuna sekä "hoitavana". Tavallisesti oli mukana joko suomalainen tai ambolainen sairaanhoitaja. Oli paluumatka Angolan ja Ambomaan rajalla. Bensiinin kulutus oli maksimissaan syväraiteissa hietikoissa. Kerran oli eräs pieni nykyä. Pysähdys. Vikaa ei löytynyt mistään hakemallakaan. Polttoaine oli yksinkertaisesti loppunut. Yö oli tulossa ja olimme Angolan puolella. Lähimmälle asemalle oli matkaa 15 km, jonne olimme laskeneet saapuvamme hyvin ennen iltaa ja saavamme polttoainetäydennystä. Mutta uuden maastoauton maastovaihteet kuluttivat bensiiniä yli laskelmien. Mitäs nyt? Kaksi ambolaista lupautui "iltakävelyille". Jäljellejäljelle: kolme ambolaista ja kaksi suomalaista. Teimme nuotion. Haimme eväämme esiin. Siksi osoit-tautui enää vain yksi kana, jonka olimme saaneet viimeisessä kylässä lahjaksi. Onneksi se oli jo paistettu. Lämmitimme sen, siunasimme ja kaikki tulivat ravituiksi. Oli ilta-hartaus ja kukin haki oman paik-kansa nuotion ympärillä — kuka huovissaan, kuka makuupussissaan. Kun toista kylkeä alkoi kolottaa, se käännettiin nuotioon päin ja niin siinä kierskellen tropiikin tähtitai-

vaan alla aamukin alkoi sarastaa. Se toi myös avun. Pääsimme onnellisesti samana päivänä vielä kotiin-kin.

Viimeiset kaudet ovat näyttäneet olevan läikettä tropiikin imeneelle terveydelle.

Kursseja Englannissa. Työpalvelua Israelissa, jossa jos missä sai nähdä Jumalan ihmeitä menneessä ja nykyisessä.

Hiljaisen ihmettelyn aika on jälleen käsillä. Onhan ihmeistä suurin puhuttelemassa koko ihmiskuntaa.

Hämmästyksellä ja mietiskelyä täyttivät kerran Marian sisimmän enkelivierailun jälkeen.

Kaikki ihmettelivät, mitä paimenet heille kertoivat.

Idän ihmettelijät ihastuivat suuresti pysähtyneen tähden takia Betlehemissä. He kumarsivat sisään luolaan. He näkivät ja palvoivat Vapahtajaa.

Eräs ihmettelijä sanoi toiselle: "Me olemme löytäneet Messiaan".

Toinen kolmannelle: "Tule ja katso".

Itse ihmeistä suurin: "Menkää ja tehkää opetuslapsia kaikista kansoista". IHME liikkuu ja liikuttaa.

Laina Aho

Sukulaisten vieraana Torontossa

Tapasin sukulaiseni suuressa lentoaseman hallissa pian sen jälkeen kun DC 8 oli laskeutunut Meltonin k.v. lentokentälle. Välittömästi siirryimme heidän Pontiac-merkkiseen autoonsa ja minä vain ihmetellä Uutta mannerta tuulilasien takaa.

Ensimmäinen hämmästykseni oli mahdollittoman leveät tiet ja suurikoisten autojen jatkuvat jonot. Myös teiden varsilla oleva puusto oudokutti minua jättimäisellä koollaan ja maasto oli merkittävien rotkoilevaa. Autojen ajonopeus oli mielestäni melkoinen ja niinpä tuossa tuokiossa oli 20 mailia (32 km) 16-ajokaistaista tietä takanamme ja me seisomme karusellimaisesta liikenteestä onnellisesti selvinneenä sukulaisten asunon ulko-ovella. Talon oli engl.mallinen 2 ker. omakotitalo Hillsdalen varrella, lähes Toronton keskustassa. Mieleeni jäi siinä myös ohimennen viimeisiä kukkia kantava kaunis kirsikkapuu talon edessä. Atlantin toisella puolella tuntui kahvi olevan ainakin entisen makuista ja keskustelu sujui mukavasti, vaikka tulikin kaaraa, huassia, ruumaa j.n.e. hiukan väliin. 14 vuoden eron jälkeen oli meillä paljon kysymistä ja kertomista. Parin päivän aikana minua haukottui joskus sopimattomina aikoina, mutta kaikki johtui vain siitä, että Suomen aika on 6 t edellä heidän ajastaan. Nopeasti pääsin mukaan torontolaisten rytmiin. Jo seuraavana iltana istuimme talon parvekkeella myöhään iltaan ja katselimme erään torontolaisen pääkadun Mount Bleasantin väri-iltoista ja liikennettä. Ilta oli lämmin ja pimeä. Jättimäisen tuuheat vaahterat loihitivat merkittävien salaperäisiä käyttäviä monien rakastavien onneksi tai onnettomuudeksi. Tumma- ja valkoihoisia nuoria käyskelteli jalkakäytävillä yksin ja kaksin.

Aika pian sain tutustua myös toronton moniin nähtävyyksiin m.m. kaupungintaloon, mikä on suom. Viljo Revellin arkkitehtuuria. Kävimme museoissa ja suomalais. kirkossa. Muutaman kerran kävimme myös kaupunginkirjastossa. Siellä oli m.m. suomalaisia kirjallisuutta, tosin vain ehkä minun olemattoman pienen kirjaston verran. Matkat teimme joko autolla tai maanalaissella junalla ajaa. Torontossa ovat matkat pitkät. Kaupunki kuuluu pinta-alaltaan maailman laajimpiin, sillä se on valtaosaltaan koostunut pikkutaloista, jos pilvenpiirtäjiäkin on. Torontossa kävijän nähtävyyksiin laskisiin kuuluvan myös maailman-

kuulun Niagarin. Sen majesteettinen putous on todella näkemisen arvoinen ja samaa voisi sanoa koko 70 mailin matkasta Torontosta Niagaralle.

Viikonloppuina ja joskus muulloinkin olimme sukulaisten kanssa heidän kesäasunnollaan "kämpällä" Cugag-järvellä. Melkein koko 66 mailin matka sinne oli erästä kanadalaisista päätiestä ja kulki ontariolaisen maaseudun halki. Jo perjantai-ehdoisin alkoi 2 mil. kaupunki hiljalleen siirtyä maaseudulle. Toinen toistaan upeampaa autoa oli silloin tuhansittain tiellä, niitä kulki edessä, takana, ylhäällä sillan päällä ja jossakin alhaalla sillan alla. Oli jatkuvasti pakkopysähdystä mutta liikuminen oli määrätty 70-75 ali- ja ylärajoituksella. Minua pelotti usein näillä matkoilla paljon enemmän kuin lentokoneessa vaikka 10 km alempana löivät Atlantin laineet. Cugag-järvi oli huomattavasti suurempi kuin Kuortaneen järvi. Keskeä oli iso saari, mikä oli kuulemma intiaanien metsästysalue. Huvi-la-alue oli rauhallista seutua. Yöllä herätessään saattoi kuulla farmarien lampaiden määkinää. Tähtikirkkaalta taivaalta voi löytää tutun Otavan, joskin hiukan uudenlaisesta näkökulmasta. Iltaisin istuimme usein talon avaraikkunaisessa oloruamassa ja katselimme kuinka Ontarion yö laskeutui nopeasti jättäen järvelle joskus tutun oimaisen kuunsillan ja taivaankaareen monien kaupunkien värikuva-jaiset. Niinä iltoina puhelimme usein Suomesta. Talon emännän Elman tie lähti muinoin vähäpöytästä aito-kujaa täältä Kuortaneen Rantalasta. Siellä meidän äitimme ammoon saman kurkikirren alla olivat sisikoina elleet. Talon isäntä Väinö Autio oli syntynyt Härmän alueella. Hän oli siirtynyt Canadaan jo 18 vuotiaana. Sieltä päin hän oli vapaaehtoisena ottanut osaa Suomen talvi- ja jatkosotaan, viettänyt myös päiviä ja öitä jossakin Lapin sotasaaralassa. Härmäläinen ryhti oli ollut velvoittavaa ja se oli yhä säilynyt. Ei minun tarvinnut kysyä miksi heidän huvilansa väri oli sinivalkoinen. Se oli kuin Suomen lippu engl.kielisessä maastossa. Sauna oli tietenkin rannassa ja kiuas kuumenettiin villiviinipuulla ja vihta korvattiin vaahteravihdalla. Sanat Suomi, Härmä ja Kuortane lausuttiin aina ihmeellisellä lämmöllä. Unoh-tumatonta ystävällisyyttä tapasin myös niiden monien suomalaisten keskuudessa, joiden vierana sain-

me olla. Mieleeni on jäänyt monet hyvästijätöt, erikoisesti Meltonin lentoasemalla lähtiessäni. Karskim-mankin miehen ääni saattoi säräh-tää kun hän puristi kättäni ja sa-noi: "Terveisiä sinne Suomeen." En ole voinut unohtaa myöskään har-maastukaisen miehen tarinaa joka kertoi: Minä lähäin jotta Jussi sais taloon kokonaasena. Jussi oli muu 8 vuotta nuorempi ja isä ja äitee olivat vielä nuaria talua antamassa. Ei tarvinnu ruveta ennenkaansa elä-mää repimähä. Eikä meidän taloos olisi ollu jakamista. Nyt hän oli jo eläkkeellä ja näitti muistellessaan piirteli kepillään kuviota uuden ko-timaansa punertavaan hiekkana.

Elokuisena sunnuntaipäivänä DC 8 jälleen kaartoi Toronton kaupungin yläpuolella. Paluumatkani oli alkanut. Lentokoneen pienestä ikkunasta saatiin nähdä ruskamaisen värikkäistä pikkutaloista muodostu-neen miljoonakaupungin. Auringon kilossa se välkehti kuin rasilainen helmiä sinisen Ontarion rannalla. Ja kohta ei mitään enää selvästi erottunut. Vieras ja kaukainen maa allani ei ollut minulle sitten-kään aivan vieras. Vuosisatain kulu-essa oli sen mineraalipitoiseen mul-taan sekoittunut oman kansani to-mua ja tuhkaa. Satoihin tuhansiin nousi myös se suomalaisten määrä joka yhä palveli elämän supervaati-muksia Torontossa, Sudburyssä, Wancouverissa, Port Arthurissa, t.s. ympäri laajan Canadian. Hyvästel-in hengessäni heitä kaikkia ja rakkaita sukulaisiani Hillsdalen varrella. Hei-dän seurassaan olin saanut viettää 9 onnellista viikkoa. Ja siinä lento-koneen penkillä lupasin itselleni yrittää vilpittömästi noudattaa tut-tua kehoitusta; kaikki mitä te tah-dotte ihmisten tekevän teille, tehkää-kin samoin heille. Ja yhä tähyilin alas, mutta en voinut nähdä muuta kuin pilvenhattaroita.

Länsirannan koulun nykyiset oppilaat ja henkilökunta.

Muistelmia kouluajoista ja harrastuksista vuosikymmenien takaa

Se oli elokuun alkupuolella 1928 kun ensikerran elämässäni saavuin Länsirannan koululle. Koulutalo oli silloin uusi, juuri valmistusvaiheessa. Se vaikutti kauniilta ja ympäristö vauraalta. Erikoisesti minua kiinnosti kaunis järvimaisema. Opettajahuoneen ikkunasta katselin kauan tuota kaunista näkymää. Joku kalastaja siellä souteli ja lokkipari kierteli — molemmat samalla asialla.

Tunsin nyt selvästi, että elämässäni alkaa uusi vaihe. Muistan nyt sen testamentin, jonka seminaarimme johtaja kevätkuuhlassa meille opettajakokelaille antoi. Näin hän sanoi: Kun te täältä seminaarista päästyänne ensimmäisen kerran menette sille koululle, jonne olette kutsun saaneet, niin muistakaa silloin, että teidän elämässänne alkaa uusi vaihe. Te tullette ainakin silloin huomaamaan sen, että jokapäiväisessä työssänne tarvitsette niitä tietoja ja taitoja, joita olette täällä viiden vuoden aikana onnistuneet hankkimaan ja niitä on pyrittävä jatkuvasti lisäämään. Kirjallisuutta on hankittava ja kaikkia tiedonvälittäjiä on hyväksi käytettävä. Opetustoimen alalla on vielä paljon epäkohtia. Niitä on pyrittävä poistamaan.

Kun varsinainen koulutyö sitten ajallaan alkoi oli se opettajan kannalta uutta ja mielenkiintoista. Oppilaita oli paljon ja oppimishalukkuus hyvä. Opettajain työtä alusta alkaen helpotti se, että johtokunta ja vanhemmat antoivat aina täyden tukensa opettajain työlle. Koululle järjestetyissä tilaisuuksissa oli aina paljon väkeä.

Tälle ajalle ominaista oli se, että kunnan taloudessa noudatettiin ankaraa säästäväisyyttä, koska veroäyri hinta haluttiin pitää halpana. Tämä vaikutti monella tavalla myös koulujen toimintaan ja aiheutti epäkohtia, joita sitten pyrittiin poistamaan. Ehkä suurimpana epäkohtana koulussamme koettiin se, että koulutyön alkaessa kouluun ei palkattu vahtimestaria, vaan oppilaat joutuivat suorittamaan kaikki vahtimestarille kuuluvat tehtävät. He lämmittivät luokat ja suorittivat päivisin kaikki koulun puhtaanapitoon kuuluvat tehtävät. Se tiesi aina pitkää ja raskasta työpäivää niille, jotka olivat järjestäjinä.

Tämä epäkohta kuitenkin poistui sen jälkeen kun koululle kunnan toimielimien tekemän päätöksen mukaisesti valittiin vahtimestari. Pian senjälkeen alkoi myös koulukeittolaitos. Siihen saakka oppilaat olivat syöneet vain omia eväitään. Tämä kaikki tiesi suurta helpotusta koulun toiminnassa. Erikoisesti puiden pilkkominen, joka myös kuului oppilaiden tehtäviin, oli raskasta työtä ja siihen sisältyi aina tapaturman vaara, sillä saatotihan se kirveen terä siitä puun pinnasta lipsahtaa vaikkapa varpaitten väliin.

Tämän ajankohdan teki koulun kannaltakin mielenkiintoiseksi se, että ensimmäisiä radioita alkoi ilmestyä koulupiirin alueelle. Kyllä niistä paljon puhuttiin koulussakin. Kävimme usein johtaja Suome-lan kotona radiota kuuntelemassa kun itsellä ei vielä ollut. Ystävämme Hemminki kertoi sitten kerran, että hänellä on nyt sellainen kaava, jonka mukaan voi radion itse valmistaa ja siitä se radioharrastuksem-

NÄIN LÄNSIRANTA SAI KOULUN

Länsirannan koulun paikasta näyttää syntyneen epäselvyyttä, koska johtokunnan pöytäkirjassa, joka on tehty Rinta-Rasulan talossa pidetyssä kokouksessa syyskuun 26. päivänä 1925, on seuraava pykälä: "Sen johdosta, että johtokunnan tiedoksi oli tullut tiedonanto, että Länsirannan koulupaikaksi olisi tarkastettu ja valtuuston kouluvaliokunnan ja kansakoulun tarkastajan taholta hyväksytty Rasulan talon maalla oleva Uupelin torpan paikka, kokoontui johtokunta keskustelemaan tästä koulupaikasta ja oli johtokunta yksimielinen siitä, että on sanottu paikka täytynyt erehdyksessä tulla virheellisesti tiedotetuksi taikka kirjoihin merkityksi.

Tämä ensiksikin siitä syystä, että Uupelin torpan maa sijaitsee Seppälän eikä Rasulan talon maalla ja toiseksi siitä syystä, että sanottua paikkaa ei tarkastajan eikä muiden asianomaisten taholta ole koulupaikaksi edes tarkastettu. Sitä paitsi olisi Uupelin torpan paikka huomattavasti sivussa piirin keskipisteestä. Johtokunta on yksimielinen siitä, että koulun paikaksi on sopivin paikka Rinta-Rasulan maalla oleva, talon riihen pohjoispuolella sijaitseva niin sanottu Halmesmäki, joka on maaperustansa ja keskeisen asemansa puolesta ehdottomasti kaikkein sopivin koulupaikka ja jonka paikan tarkastaja Laitakari on tarkastanut ja koulupaikaksi hyväksynyt".

Silloisen johtokunnan muodostivat Lauri Perälä, joka oli puheenjohtaja, Alekski Puodinketo, Juho Keski-Nisula, Juha Ala-Rasula, Heikki Honkola ja Heikki Ala-Honkola. V.t. kirjuriina toimi Esa Harju. Johtokunnan esitystä kannattaneet olivat pöytäkirjan nimensä kirjoittaneet kyläläisistä Kustaa Jaskari, Juha Rinta-Rasula, J. Ahoniemi, E. L. Ahonen, K. Rasula, A. Ala-Seppälä, M. Yli-Seppälä, J. Nisula ja Eveliina Wiitola.

me sitten alkoikin. Muutama uusi radio tehtiin erilaisten kaavojen mukaan ja vanhoja korjattiin. Erikoisesti on mieleeni jäänyt se kun olin johtaja Vesalan kotona radiosta vikapaikkaa etsimässä, se kun oli tullut myräksi, niinkuin moni muukin radio siihen aikaan. Vesala kertoi siinä vierellä syvällisiä asioita radiosta ja ihmisen sielunelämästä vertaillen niitä toisiinsa. Se radio kyllä kykenee sieppaamaan ilmasta kaukaakin tulleita sanomia, mutta ihmisen sielunelämä kykenee sieppaamaan vieläkin kauempaa tulleita sanomia, ja sellaisiakin sanomia, joita radio ei kykene sieppaamaan ja siihen tulokseen me tulimme että kyllä se ihmisen sielunelämä on vielä paljon ihmeellisempi kuin radio.

Sitä sielunasiaa on hoidettava ja sanaa viljeltävä, niinhän se tapasi usein silloinen rovimmeikin sa-

Tämän selvän kannanoton jälkeen ei asiasta luultavasti ollut aihetta enempään. Koulu rakennettiin Halmesmäkeen. Koko kustannusarvioiksi vahvistettiin 310 000 mk. Päärakennuksen timprasivat kivijalan päältä vesikattopäälle Elias Wiinikka ja Elias Kangas. Päärakennuksen täysin valmiiksi sekä koulun ulkokellarin tekivät Alekski Uusi-Ruona ja Juho Rajamäki. "Kaikki työt on huolellisesti ja hyviä tapoja käyttäen tehtävä", sanottiin urakkasopimuksessa. Ulkorakennuksen urakoi Juho Kallioma ja muurausurakka annettiin Juho Hanhimäelle.

Kesällä 1928 julisti johtokunta "yläkoulun miesopettajan ja alakansakoulun opettajattaren virat" haettaviksi. "Koulu on uusi ja ajanmukainen sekä sijaitsee kauniilla paikalla Kuortaneenjärven rannalla", mainittiin ilmoituksessa.

Kesäkuun 25. päivänä kokoontui johtokunta Perälän taloon valitsemaan hakijoiden joukosta koululle opettajia. Johtokunta asiaa harkittuaan päätti yksimielisesti kutsua miesopettajaksi Johannes Moisio Lehtimäeltä ja alakoulun opettajaksi Sirkka Lehtosaaren Seinäjoelta. Näin oli uusi koulu saanut uudet keväällä valmistuneet opettajat. Elokuun 31. päivänä 1928 kello 10 aamupäivällä alkoi ensimmäinen luku-kausi Länsirannan uudessa koulussa.

Hyvin onnistui johtokunta opettajien valinnassa eikä koulu joutunut kärsimään opettajien vaihtumisista. Molemmat opettajat kotiutuivat Länsirannalle ja pysyivät virassaan eläkevuosiin asti aktiivisesti osallistuen paikkakunnan elämään. Kuten tämän lehdengin sivut osoittavat, eivät Johannes Moisio 35 ja Sirkka Kantolan 41 virkavuotta ole vieneet tarmoa, vaan viereys on tallella yhä.

Aaro Sippola

noa koululla käydessään.

Mutta kyllä silloin maatakin viljeltiin koulutoimen yhteydessä ja karjaakin hoidettiin. Kun ensikerran kävin silloisia opettajatovereitani tapaamassa, niin alkoivat he heti leikkiläisesti selitellä, että siellä sinun koulullasi on erittäin hyvä viljelysmaa, hyvä navetta ja rehulato, viisainta on laittaa heti lehmä, sitten on riittävästi maitoa ja tulee hyvää lantaakin kun sitä vain hyvin hoitaa. Kyllä sitten perunakin kasvaa kun on hyvät lääkkeet.

Kyllä se peruna sitten muutaman vuoden kuluttua kasvoikin kovasti kun oli se lehmä ja ne lääkkeet ja kun oli sitten jo oma perhekin kaikkea huoltamassa. Se oli rikasta ja työntäyteistä elämää, jolloin vapaa-ajan ongelmia ei ollut. Sitä aikaa vieläkin mielellään muistelee.

Johannes Moisio

LÄNSIRANTA

Kuortaneen pitäjän länsipuolella on kylä nimeltään Länsiranta. Länsiranta sijaitsee kauniin Kuortaneenjärven rannalla. Kylässä on posti, kauppa ja koulu. Kylän asukkaat viljelevät maata. Järven rannalle on rakennettu paljon kesämökkejä. Tässä kylässä on paljon kauniita asuinrakennuksia ja erilaisia aittoja.

Anne V-la III lk

JOULUNA

Meillä oli kaksi joulupukkia. Ne tulivat kolisten sisään. Toisella pukilla oli karvalakki. Toinen joulupukki oli pitkä, toinen lyhyt. Toisella oli huono näkö. Se jakoi lahjat. Melkein kaikille tuli väärät lahjat. Se kysyi, onko kilttiä lapsia. Kun ne lähtivät pois toinen joulupukki käveli komeroon ja toinen katsoi onko uunissa pullaa. Minä sain viisi lahjaa. Me otettiin sitten kinkku esille ja syötiin sitä.

Jari III lk

KISSAN JOULU

Kissa on aina jouluna kotua pois. Sitten kun se tulee kotiin se juo maitoa ja lähtee ulos ja sitten se tulee seuraavana päivänä kotiin. Se aina menee metsään pyydystämään lintuja.

Vuokko II lk

JOULULAHJOJA

Joulupukki toi lahjoja: kintaat ja murupussin ja haulipelin ja leegoja ja vihkon ja kynän ja kumin ja omenia ja appelsiinin ja sädetikkuja ja sukat ja lapaset ja villahousut ja monot ja suklaalevyn ja lapion. Joulupukki oli hieno ja Pentti oli kotoa pois ja sitten joulupukki oli jo käynyt kotona ja Pentti tuli kotiin ja sitten Pentillä oli hieno olo ja se sai kintaat ja lapaset ja sukat ja suklaalevyn ja appelsiinin ja omenia ja haulipelin ja sitten me syötiin kinkkua ja se oli hyvää.

Jukka III lk

LÄNSIRANTA

Länsirannasta sanotaan, että se on komeaa seutua. Täällä on komea aitta. Siitä on otettu monta kertaa kuvia. Siinä on kilpi, johonka on kirjoitettu: talonpoikauskulttuurikilpi. Länsirannalla on monta kylää: Rasulanpiha, Seppälänpiha, Honkoolanpiha ja Nisulanpiha.

Täällä on vanhoja tuulimyllyjä ja vanha riihi. Kaupan tykönä on monta aittaa. Sitten on hevosia, traktoria, lemmiä ja sonni.

Jouni V lk

TIINAN JOULU

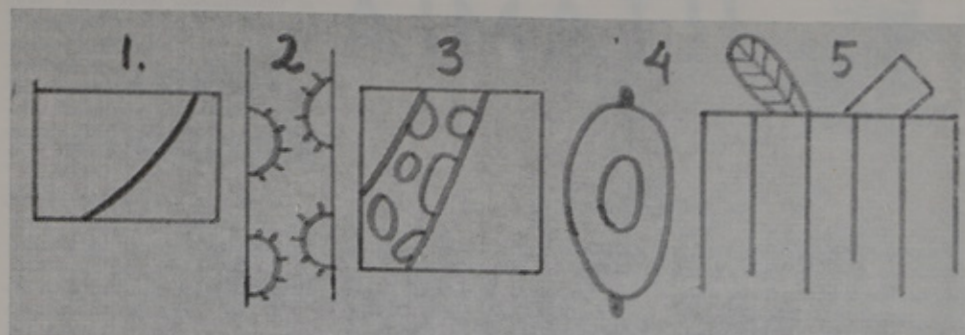
Tiina asui metsässä isän ja äidin kanssa pikku talossa. Tiina on ärtynyt tyttö, mutta hän tahtoo paljon joululahjoja. Äiti sanoo aina, ettei joulua vietetä siksi, että saadaan lahjoja, vaan joulua vietetään Jeesuksen syntymän vuoksi. Mutta Tiina tahtoi lahjoja. Tiina ei anna periksi. Hän vain inkutti. Monta kertaa äiti oli suuttunut ja oli pannut Tiinan kamariin kahdeksi tunniksi. Isä oli hyvä Tiinalle ja hän aina lelli häntä, mutta nyt oli kaikki mennyt pieleen. Tiina oli joka päivä mennyt isää vastaan. Hän pyysi joululahjaksi nukkekodin. Isä vain sanoi nopeasti, ei meillä ole varaa kaiken maailman lahjoja tilata joulupukilta, hänelle pitää maksaa. Sitten isä käveli nopeasti kotiin. Tiina mietti, miksi isä oli tuollainen. Isä oli ollut ennen hyvä hänelle. Hän ei saanut yöllä unta. Miksi he eivät välittäneet minusta. Hän kuuli kellon lyövän kaksitoista. Sitten hän nukahti. Aamulla hän heräsi, kun isä ja äiti joivat aamukahvia. Tiina kuuli, kun isä sanoi, kyllä tuolle tytölle pitää ostaa joululahja. Äiti vastasi, niin sille pitäisi, mutta ei meillä ole varaa. Tiina tuli pois kamarista ja joi kahvia. Sitten hän meni pihalle. Hän leikki lumessa vähän aikaa. Hän tuli sisälle ja meni kamariin. Yhtä-äkkä ovi avautui ja sieltä astui isä sisään. Hänellä oli lahjapaketti kädessään. Sen hän antoi Tiinalle. Tiina avasi paketin. Sieltä tuli esiin nukkekoti. Hän hyppäsi isän kaulaan ja sanoi kiitos.

Anne V-la III lk

MITÄ KUVAT ESITTÄVÄT? — Vastaukset sivun alaosassa.

Anne V-ikka III lk

KAUPUNKIPULMA

KASVURA		LANTAINA		
OLKAVUO		PEERMAT		
ASAVA				

Muuttamalla kirjainten järjestystä sanoissa saadaan selville viiden maamme kaupungin nimet. Kun niistä taas otetaan kolmas kirjain jokaisesta, voidaan niistä muodostaa kuudes kaupunki.

Heli V lk

KORVATUNTURILLA

Tontut ovat ahkeria ja he tekevät ahkerina joka joulua ja he tekevät leluja ja he tuovat niitä meille lapsille ja he leikkivät niillä ja sitten he menevät nukkumaan.

Kosti II lk

KORVATUNTURILLA

Korvatunturilla on hauskaa. Siellä on tonttuja. Siellä on myös poroja ja tontut tekevät lahjoja porot kulettavat niitä ne annetaan lapsille.

Jyrki II lk

Kuvat esittävät: 1) Isäntä taluttaa mäyräkoiraa, 2) Karhu nousee puuhun, 3) Kirahvi, 4) Meksikolainen ajaa pyörällä, 5) Intiaani juo pullosta aidan takana.

Kaupunki: Rauma.

KIITÄMME

NIITÄ, JOTKA ILMOITTAMALLA TÄSSÄ JULKAISUSSA OVAT TUKENEET SEURAMME TOIMINTAA. SAMALLA PYDÄMME LUKIJAKUNTAA SUOSIMAAN ILMOITTANEITA.

Kuortanes-Seura

ILTAMIA

Saimme viime vuoden Kuortanes-Seuran Joulusta lukea H. Kuhan tervehdyspuheen Ruonan Nuijan ensimmäisessä julkisessa illanvietossa 1910. Oli mieluisaa ja kiintoisaa tutustua siihen. Se herätti monenlaisia muistoja ja sai myös miettimään, missä määrin tuo nuorisoliitto jaksot toteuttaa alkupelejä suunnitelmiaan kasvatuksellisesti, aatteellisesti y.m.s. mielessä. Varmasti sen merkitys näissä suhteissa on ollut tavattoman suuri. Jokin viihteellinen puoli sai aikaa myöten enemmän sijaa, kuin perustajajäsenet ehkä tarkoittivat. Mutta olihan pohja aatteelle luotu ja se kasvoi ja versoi hiljalleen, vaikka toiminta ei aina siltä näyttänyt. Arjen ja työn lomassa kivat rentoutumista. Joka tapauksessa se oli erinomainen nuorison kokous.

Puheessaan Kuha toteaa, että "viihteinen on vielä se joukko, joka tähän vastaperustettuun nuorisoliittoomme on yhtynyt". 30-luvun loppupuolella oli tilanne jo sellainen, että liittoon kuului jäsenenä melkein jokainen sen toimintapiirin alueella asuva nuori. Ja melkoinen osa joutui ainakin jonkin verran toimimaan, joskin suurimman helteen kantoivat puheenjohtaja, sihteeri ja rahastonhoitaja, johtokunta ja piirien kokoonkutsujat.

Tuon ensimmäisen illanvieton jälkeen on seurannut pitkä sarja eriaisteisia iltamia ja monen monet toimihenkilöt vaihtuneet vuorollaan. Lähes kolmen ensimmäisen vuosikymmenen toiminta on meikäläiselle melkein tuntematonta, mutta tuskin se on paljon eronnut tyylistä, jollaisena se v. -37 jatkui. Silloin oli kesällä Nuijalla Etelä-Pohjanmaan piirin suuret kesäjuhlat monenlaisine arvokkaine ohjelmineen. Syksyllä perustettiin

opintokerho, joka kokoontui kerran viikossa, mutta sen toiminta kesti vain sen talven. Iltamia oli ympäri vuoden lähes joka pyhän aika, lähinnä Ylijoen ja Kirkonkylän kanssa vuorotellen. Poikkeuksen teki juhannus, jolloin kaikki menivät urheilukentän noin 10 x 10 suuruiselle lavalle pyörähtelemään. Keuhkolla vietettiin urheilujuhla, joissa nimensä mukaan oli urheilukilpailut. Äitienpäivät järjestettiin myös aina. Kesäjuhlissa oli urheilukilpailujen lisäksi muuta ohjelmaa sekä päivällä että illalla. Mikkelinä oli syyskarnevaalit. Eiväthän ne muuten tavallisista tansseista poikenneet, kuin että sali oli koristeltu ja valo värikkäillä papereilla hämytetty, sekä orkesteri soittamassa, tavallisesti kun riitti yksi haitarinsoittaja. Tytöt myös pukeutuivat silloin usein kansallispukuun ja väkeä niihin tuli aina paljon kauempaakin, vaikka silloin kuljettiin miltei yksinomaan polkupyörillä. Vain aniharvoilla oli auto.

Omanviikon pyhät loka-marraskuun vaihteessa aloitettiin "katkaisemalla juko" torstai-illan jukotansseissa. Oman viikon lisäksi vietettiin arki eli laiskojenpyhiä pääsiäis, helluntai, Lauri ja Mikkelimaanantaina, sekä Tapaninpäivän ja loppiaisien jälkeen joka oli "Hiiva-Knuutti". Nämä taisivat olla vain kuortanelaisten tapana, koska ainakin lapualaiset pojat joskus juhlapäivinä leikkailivat: "Mikäs Nuutti Kuortaneella huomenna onkaan?" Tähän ei juuri muuta osannut vastata kuin, että kuortanelaisten kannattaa kyllä pitää arkinaki pyhä. Pääsiäisen aikaan oli sitten kevätkarnevaalien vuoro ja eräitten seläisten jälkeen saimme sisarein kanssa todeta, että molemmilta oli viety päällyskengät. Sellaistakin aina joskus sattui. Aika oli sikäli hy-

vin valittu, että päällyskengä ei sinä keväänä enää tarvittu, joten ei voinut yrittää niitä silläkään tavalla takaisin, että olisimme seuraavissa tilaisuuksissa tarkkailleet jokaisen kenkiä. Totisesti tuollaisessa tilanteessa yhtyy sen kuortanelaisen isännän kantaan, joka tervanvienti-matkallaan Vaasassa todettuaan lakkinsa varastetun, puuskahti: "Pitääs olla sellane laki, notta varaas-taa ei saa ollenkaa!"

Mainittujen tilaisuuksien välillä ehti olla monenlaisia iltamia. Yleisten iltamien ohjelmiin oli jokaisella piirillä velvollisuus ottaa osaa. Niitten taso vaihteli suuresti, oli hyvinkin korkeatasoisia ohjelmia ja joskus viime tingassa kokoon kyhättyjä, esim. sillä tavoin kuin alalekirjoittanutkin kerran joutui tervehdyspuheen pitämään. Puheenjohtaja vain haki tanssiin ennen ohjelman alkua ja pyysi, "etkö sinä pitäisi j.n.e." Ainoana ohjeena tai rohkaisuna oli, ettei sen tarvitse olla pitkä. Mikäs siinä auttoi. Pitkä se puhe ei ollut ja mitä "hyvyyteen" tulee, niin varmastikaan siitä ja alussa mainitusta Kuhan puheesta ei voi puhua samana päivänä, ei edes samalla viikolla.

Piiri-iltamissa vastasi ohjelmasta vain yksi kyläkunta ja sen kokoonsaannissa saivat kokoonkutsujat joskus melkein itkeä. Jos kaikki saatiin mukaan ja asiaan todella paneuduttiin, saattoi syntyä vallan mainioitakin ohjelmanumeroita. Mutta joskus nekin koottiin näin: otimme Nuijalle mukaan tarvittavaa materiaalia, runoja ja kertomuksia sisältäviä lehtiä ja koska ennen ohjelman alkua tanssittin tunnin ajan, saimme sen aikana jotenkin houkutelluksi niille esittäjät, tietysti omasta kylästä. Runon otti eräs poika ja vetäytyi kullisen taa sitä harjoittelemaan. Jotenkin selvimpänä siitä kiireisestä huikeesta jäi mieleen hänen tsaaisesti toistelemaansa: "Kakstoista kuukautta kulunut on, vuosi vaipui jo menneisyyteen". Vuosi oli juuri vaihtunut, siitä runon aihe. Joissakin heräsi harmillisella tavalla itsekkäiksi heti ensimmäisen esiintymisen jälkeen. Niin tässäkin tapauksessa. Se tuotti esiin painokkain sanoin: "Kyllä minen enää lausuis vähiltäkää!" Eikä siinä auttanut keuhut eikä kauniit puheet.

Joulua odotellessa

Saavu, joul, riemuines luoksemme taas,
kun valkohanki on maas.
Tee lapseksi meidät jällehen
ja muistot uudistaen eellehen
Oi, siunattu jouluaika!

Saavu, joul, sua odotamme
ja monet toiveet siihen liitämme.
Tuot viestin sä meille taivaasta
jota maan lapsi ei lakkaa kaipaamasta
Oi, siunattu jouluaika!

Saavu, joul, oi saavuthan
ilosanoman meille tulet tuomahan.
Enkelten lailla iloitaamme me
kun syntynyt meille on Vapahtajamme.
Oi, siunattu jouluaika!

Saavu, joul, on pimeää vain
ihmlapsi kaipaa valoa ain.
On sielunsa valosta lähtenyt kerran,
kun syntyi kuvaksi taivaan Herran.
Oi, siunattu jouluaika!

Saavu joul, oi kiitos ain
soikohon taivaan Isälle vain.
Kun seimestä Golgatalle vie
meidän tähtemme raskas, raskas tie
Oi siunattu, pyhä aika.

Taimi Haapa-aho

Joskus pyydyttiin ammattimainen ohjaaja, useimmiten Kultahti ja esitettiin koko illan näytelmiä. Täytyy sanoa, että Nuijalla oli monia todella hyviä näyttelijöitä, samoin laulajia ja muutamia lausujia. Nousihan heidän joukostaan oma ohjaajakin, Lepistö.

Pelkkiä tanssejakin pidettiin. Niistä meni enemmän veroa. Mainittakoon, että tanssilla saattoi olla oma kielensä. Jenkkaa sanottiin myös "hylätyn valssiksi". Jos vakituisesti seurustelevan parin poika haki tyttöään jenkalle, näkivät kaikki, että jokin heidän välillään kiikastaa. Toisaalta taas se oli oikein hyvien kavereitten keskeinen kappale. Yleensä samat pojat hakivat samoja tyttöjä jenkalle ja polkalle, niin että kun niitä alettiin soittaa, tiesi melko varmasti, ketä kukin menee hakemaan ja tytöt tiesi lähteä vastaan jo ennenkuin poika kumarsikaan. Samoin oli masurkan laita, sitä vain osasi harvat, tytöt enemmänkin kuin pojat, joten se oli yleinen karahkoomakappale, mikä tarkoittaa, että tanssittiin tyttöparissa. Niin tehtiin myös jonkun jenkkan ja polkan aikana, joten oli kovin tuttua, että

tytöt niitten aikana sanoivat toisilleen: "Mennähän karahkoomahan!" Siitä kumpi vie, ei vain aina oltu yksimielisiä.

Häitä seuroilla vietettiin usein ja niissä tanssittiin aamuun asti, joten niihin ehdittiin jaloolle iltamistakin päin. Usein niihin mentiin jo ilalla, vaikka ei kutsua ollutkaan. Mentiin ympäri pitäjän ja naapuripiitäjiinkin. Varsinkin sodan ajalta muistan, miten tällaisia "jalakamiähiä" meni parinsadan metrin polkupyöräjonokin kerrallaan. Yleensä niissä kannettiin maksu ovela. Monet järjestivät myös tanssit seuralle, vaikka itse hääjuhlat olivat kotona. Tanssien päätyttyä sai sitten mennä vielä häätaloon kahville. Näille kahveille oli kerankin Herojan pihassa olevaan häätaloon palaamassa Nuijalta kolmihenkinen miesseurue Kaupin tietä kävelen. Kaksi heistä käveli edellä häätunnelmissa jutellen. Kolmas käveli yksin perässä pohtien omaa vaikean tuntuista ongelmansa: Hän yritti muistella, kumpi hän olikaan syntynyt v. 1912 vai 1811.

Niin, muistoja olisi vaikka millä

mitalla. Tämä on vain pieni läpileikkaus muutaman vuoden ajalta Nuijan historiassa. 60-luvulla valittu, tai jo aikaisemminkin alkanut kova kilpailu heikensi ja lopulta tukahdutti Nuijan ja monen muun keskenään kilpailleen seuran toiminnan kokonaan. Nuijan omistaa nyt Ruonan maamiesseura ja vakituksena toimintana siellä on tällä hetkellä KuKun järjestämät bingoillat tiistaisin.

Tämän verratan keveän jutustelun päätteeksi tahtoisin sanoa, että alkamme nuorisoi oli nykyistä onnellisemmassa asemassa siinä suhteessa, että aika ei uskonnollisessa mielessä ollut niin repivää kuin nyt. "Maailmallisesta" toiminnastamme huolimatta meillä oli turvallinen tietoisuus Kaikkivaltiaasta Isästä ja Vapahtajasta. Tätä ei kukaan asettanut edes kyseenalaiseksi, vaan kunnioitus Korkeinta kohtaan oli suuri. Ihmettely, miten nuoret jaksavat kestää joka taholta tulevan epäilyksen paineen. Me voimme vain yrittää esirukouksin auttaa heitä ja toivoa että aika siinä suhteessa pian seestyisi.

Alli Pesonen

Kuortanes-Seuran Joulun toimituskunta järjesti perinteisen kirjoituskilpailun Kuortaneen yhteiskoulun VIII A ja B luokalla. Seuraavien oppilaiden kirjoitukset palkittiin:
Jarmo Hietakangas, Irma Kallamäki, Kaisa Knuuttila, Jussi Laitio ja Sirpa Volanto.
Kiitämme kaikkia osallistujia erittäin hyvästä ja tasaväkisestä kilpailusta ja toivotamme menestystä kevään kirjoituksissa.

SIRPA VOLANTO:

Tunsin pojan

Jokainen ihminen on oma pieni maailmansa. Miten paljon auringonpaistetta, raikuvaa naurua ja iloa pikkuruiseen maailmaan voi sisältyä, selvisi minulle saadessani muuttaman ohikittävän päivän ajan tehdä tuttavuutta pienen pojan kanssa.

Tullessani CP-leirille päässäni myllersi ristiriitaisia ajatuksia: Osaaisinko suhtautua oikein näihin lapsiin? Tulisinko toimeen heidän kanssaan? Kaikki pohdiskeluni ja murehtimiseni osoittautuivat turhiksi, kun minua kohti asteli hyvin pieni mies uimahousuissa. Katse hakeutui pakostakin ensin pieniin, vääristyneisiin jalkoihin ja käsiin, jotka näyttivät siltä, kuin ne olisi nivelistä käännetty nurinpäin. Jostain Beatles-tukan alta pienellä neillä valtavilta näyttävien silmälasien takaa minua tarkastelivat uteliaana pienet, virkeät silmät. "Terve. Mä oon Henry, mä meen nyt uimaan" — ja sitten hän olikin jo vikkelästi hävinnyt. Jäin sanottomana tuijottamaan hänen jälkeensä ja tiesin, että pelini oli pelattu: tuollaisen viehätysvoiman edessä minun oli yksinkertaisesti antauduttava.

Hän oli vastustamaton. Kun Henry nauro, tuntui kuin tuhannet pienet ja suuret kellot olisivat alkanet soida tai joskus aivan kuin lukemattomat sammakot olisivat riemuissaan kurnuttaneet, ja tuo maailman levein ja säteilevin nauru paljasti pikkuruiset hampaat, paljasta lääkkeitensyönnistä mustuneet. Ja Henry nauro useimmin minun jalkapallonpelaustaidolleni, aikuis-ten lapsellisille kysymyksille ja naisten typeryyksille. Ketterä kuin kärppä, sitä tuo pikku mies oli. Yh-

dellä hetkellä pelaamassa jalkapalloa, pian jo uimassa, ja ennen kuin huomaatkaan, hän jo huutaa sinua tikanheittopaikalle irrottamaan tikat, joihin pienet kädet eivät ylety. Silloin harvoin kun Henry istui, hänellä oli oma henrymäinen istuma-asentonsakin: kuin intialainen fakiiri hän kökötti jalat ristissä hyvin viisaan ja miettiväisen näköisellä.

Pian hän oli kuitenkin taas menossa. Nähdessäni jossain vilahduksen sinisistä uimahousuista sinun ei kannattanut sanoa "Tuossa menee Henry" vaan "Tuossa MENI Henry."

Henry aliarvioitiin usein. Ulkopuolinen ei pystynyt kuvittelemaan, millainen voima ja järkevyys noihin hennoilta näyttäviin vääristyneisiin jäseniin kätkeytyi. Monet hämmästyneet katseet seurasivat pallon perässä viilettävää ja kupurkeikkaa heittelevää pikkuista olentoa, joka itse ei kuitenkaan ollut herättämistään huomiota milläänäkään. Hän oli oppinut selviytymään, ja jos hän tunsu kärsineensä vääryyttä, hoitivat pienet pippuriset nyrkit puhumisen:

"Kuule, sä oot mun kaverini", totesi Henry kerran yllättäen juuri, kun olin onnistunut kiskomaan hänet vilusta tarisevästä pois järkevästä. Minusta noille sanoille ei yksikään runo vetänyt vertoja. "Henry, olet suloinen", supatin hänen korvaansa, mutta tuo lausahdus sai sankarissani aikaan niin valtavan naurunpuuskan, etten sen jälkeen turvautunut tyhjäänpäiväisiin sanoihin. Niitä ei rakkauden osoittamiseen tarvittu. Riitti, kun poimi tikataulusta ne tikat, joihin hän ei yltänyt, teki hänen paperilentsikkansa siivet, ja ihaili hänen jalkapallotekniikkaansa. Tuotin Henrylle tosin monia pettymyksiä: epätoivoisista yrityksistäni huolimatta en oppinut soittamaan hänen ehdotonta suosikkikappalettaan "Yellow Riveriä", nolasin itseni perusteelli-

sesti yrittäessäni olla tietävinäni jotain autoista, ja kulma- tai sivupotkuista en ymmärtänyt yhtään mitään. Näistä raskauttavista seikoista huolimatta minulla oli onni pysyä Henryn kaverina. Hänen seuraassaan eräät ennen niin tärkeät asiat menettivät merkityksensä, kun taas toiset tulivat yhtäkkiä tärkeiksi. Oli tärkeää osata nauttia viiden pennin tikkarista, hyvästä uimareenkaasta, lasillisesta Jaffa-mehua tai autonkuvista. Vasta Henry opetti minulle, mitä se mies tarkoitti, joka kerran lausui: "Itkin, kun minulla ei ollut kenkiä, kunnes näin miehen, jolla ei ollut jalkoja."

Henry oli tullut maailmaan epämuodostumana; pienen ikänsä aikana hän oli joutunut kokemaan leikkauksia, syönyt suunnattomia määriä voimakkaita lääkkeitä ja käynyt läpi lukemattomia lääkkärintarkastuksia. Kun hän ilmestyi jonnekin, alkoi kuulua supatusta, näkyi vaivautuneita ja surkuttelevia katseita. Onneksi Henry itse ei tiennyt niistä mitään. Hänellä oli vanhemmat ja kaksi sisarusta, jotka kaikki rakastivat häntä ja antoivat turvallisuuden tunteen, eikä ulkopuolisten vino suhtautuminen enää merkinnyt paljoa. Hänelle oli opetettu, että maailma, joka kuuluu terveille lapsille, kuuluu hänellekin: leikit, tappelut, pelit ovat myös hänen omaisuuttaan. Hän ei pysähtynyt vertailemaan eikä pyrkinyt eristäytymään, vaan riemuisti elämästä kaikkien heikkojen aistiensa voimalla.

Henry oli suuri pieni mies. Kun joku pystyy tuomaan maailmaan niin paljon iloa kuin hän pystyi, ei kenelläkään ole enää oikeutta surkutella hänen kohtaloaan ja kysellä, eikö olisi parempi, jos tällainen epämuodostunut lapsi ei olisi koskaan syntynytäkään.

Muutamat kesäiset päivät opistolla kuluivat nopeasti. Kun hyvästien aika tuli, Henry ojensi minulle tyytyväisyyttä ja ylpeyttä uhkuen suu-

ren punaisen ruusun, joka oli jo täysin auennut. "Mä otin sen sulle, kun se oli niin iso", kuului selitys. Olin varma, että näkisin hänet vielä — ehkä ensi kesän CP-leirillä — enkä sen tähden tuntenutkaan lopullisen eron tuskaa nähdessäni Henryn vilkuttavan minulle vimmatusti auton ikkunasta.

Henry ei tule ensi kesänä CP-leirille. Kun minulle kerrottiin hänen kuolemastaan, kieltäydyin aluksi uskomaasta sitä. ...jää auton alle... kuoli Seinäjoen keskussairaalassa... kaipaamaan jäivät...

Miten kaikki voi yhtäkkiä pysähtyä pienessä pojassa, joka suorastaan uhoosi elämää? Hän puhui kesällä usein kaikesta, mitä halusi tehdä: mennä kouluun, ostaa maailman hienoimman ja nopeimman auton, tulla suureksi ja vahvaksi. Tiesin, etten ollut ainoa, joka nyt huusi: Miksi? Kuolinilmoituksen yhteydessä ollut muistolause ilmaisi erään perheen suurta tuskaa: "Olit kotimme kirkkain tähti/ sinä sinne valoa loit/ sinun kanssasi niin paljon lähti/ joita mikään ei korvata voi."

Minun oli päästävä Henryn hautausmaalle. Istuin takapenkillä, Henryn leikkiverit lauloivat, pappi puhui, ja mielelläni risteilivät tuhannet ajatukset ja epäääräiset tunteet. Huusin sisälläni Jollekin, että tällainen on julmaa, että tämä on väärin, väärin, väärin. Mutta pienen valkean arkin lipuessa ohitseni kaikki vihan ja tuskan tunteet väistyivät. Henry oli taas siinä, veikeästi nauravana. Yhtäkkiä olin äärettömän onnellinen siitä, että minut kerran viime kesänä päästettiin sisään pienen maailman nimeltä Henry, ja katsellessani niin kovin pientä arkkua tiesin, että osa tuota maailmaa, missä ilo virtasi jatkuvana virtana ja aurinko paistoi ja naurettiin ja kiljuttiin riemusta, oli nyt minunkin.

Muistin taas Beatles-tukan ja suuret silmälasit ja kädet ja jalat ja naurun, maailman leveimmän ja kuuluvimman. Jäähdyväisten hetken tultua en löytänyt rakkaalle kaverilleni viimeiseksi tervehdykseksi muuta sanottavaa kuin "Kiitos, Henry."

Kun pientä arkkua alettiin laskea jonnekin syvyyskuviin, annoin vihdoin periksi kyynelille.

JARMO HIETAKANGAS:

Leirialueesta

Kuortane on kaunis pitäjä. Sen kauneus tunnetaan muuallakin kuin täällä. On urheilupuisto, museot, komeat pohjalaistalot ja kaiken kaunistava järvi pitkin hiekkarantoinen ym. nähtävää; todella oivalinen matkailupitäjä.

Kuortane on ollut suosittu matkailupitäjä ja on kai vieläkin. Viime kesänä se sai kuitenkin kokea melkoisen alennuksen, sillä meillä ei ollut leirialuetta. Erittäin hyvällä paikalla sijainnut Aholankankaan leirintäalue jouduttiin lopettamaan, koska urheilupuiston rakennuttamat Rasti-majat tulivat leirialuetta reunustavan järven rantaan. Majojen rakentamisesta voidaan olla monta mieltä, mutta tarpeellisia ne kai olivat. Paikkakuntalaisena oli varsin ikävää vastata, ettei meillä nyt satu olemaan leirialuetta, sellaisille matkailijoille, jotka edellisinä kesinä olivat tottuneet viettämään yön tai pari viihtyisällä Aholankankaalla. Ei auttanut muu kuin ohjata heidät vieraanvaraisempiin naapuripiittäjiin.

Leirintäalueen lisäksi me menetimme maineemme matkailupitäjänä. Kukapa nyt viitsisi tulla paikkakunnalle, jossa ei voi edes yöpyä. Monet täällä pettyneet ovat varmasti kertoneet ystävilleen ja tuttavilleen asiasta, eikä kukaan enää halua ottaa matkailukohteekseen Kuortanetta. Jos me onnistuisimme saamaan leirialueen ensi kesänä tai seuraavana tai ainakin joskus, olisi meidän saatava ihmiset jälleen siitä tietoisiksi.

Mistä sitten uusi paikka leirialueelle, kun opiston alue on kokonaan poissa laskuista. On kyselyt sekä yksityisesti että paikkakunnan lehdestä yleisöltä, mutta paikkaa ei ole löytynyt.

Eräs hyvä paikka olisi Mäyrän risteyksestä Alavudelle päin nk. Vierteen käyrä, jossa kauniilla paikalla on nykyään matkailijoiden leivähdyspaikka. Entäpä jos rakennettaisiin kokonainen leiri- ja huvialue Kainuunvuoren maastoon. Se olisi

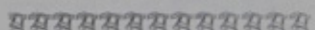
KAISA KNUUTTILA:

Uni

Hän istui rannalla, ja tuhannet auringonsäteet valuiivat hänen hiuksistaan hiekalle. Aurinko putoi palloina aalloille — särki kuvastimen. Akkia hän kääntyi. Minun huoneeni puun latvassa heilahti, ikkunani aukesi ja tuuli tuli. Ja näin hänen siidotut kätensä, poljetut jalkansa. Ja silmät, jotka olivat vuotaneet tyhjiin. Hän puhui tuulelle. Voimaa pyysi. Oli väsynyt kokoamaan auringkoa sirpaleista, perhosta ratkoituista siivistä.

Yö putoi häneen kiinni. Vain sammunut hiili mustassa kädessä piirsi hänelle kasvot. Minä kysyin: "Kuka olet? Etkö näe: yö on tullut? Eikö sinulla ole kotia?" Hän asui tuulella. Yö oli hänen äitinsä. Hän oli kuningas. Kävelin pois uskomatta.

Ja uusi ilta tuli. Kysyin tuulelta, missä hän on. Tuuli ei vastaa, jos ei ole uskoa. Mutta näin hänet — hän oli keskellä järveä. Minä huusin: "Tule!" Täällä on ranta sinua varten ja usva. "Eikä hän kuullut. Juoksin häntä kohti, ja kun uskoni petti hajosivat aallot altani. Kun uoppoin, hän kuiskasi: "Miksi et usko. Luulet, että minä olen unta, mutta vain elämä, vain elämä on unta."

sijaintinsa puolesta mitä edullisimmassa asemassa uuden Haapamäen kylästä Kuortaneen kylään johtavan tien valmistuttua. Kunta voisi tietenkin ryhtyä kauppohin valti- on kanssa antamalla hyvin leirialueeksi sopivasta taimitarhan alueesta vastineeksi riittävästi maitaan valtiolle.

Asia on tietenkin helpommin sanottu kuin tehty, sillä teoria ja käytäntö eivät kulje aina käsi kädessä. Mutta...

Teatteria radiosta

Radioteatterin esityksiä lähetetään säännöllisesti kolme tai neljä kertaa viikossa. Meidän tarvitsee vain painaa nappulaa, istua mukavalle tuolille ja keskittyä kuuntelemaan. Jos esitys ei miellytä, voi vaivatta sulkea radion ja keksiä muuta puuhaa.

Radiokuunnelmat tyydyttänevät monenlaisia ihmisiä laajalla valikoimallaan. Ne ovat käsitelleet mm. neekerien, työväestön, maanviljelijöiden, vuokralaisten, vanhusten ja epileptikkojen ongelmia. Teatterikorkeakoululaisten Herra mahtisen sana on vapaa esitti synkän kuvan lehdistömme tulevaisuudesta. Nalle Valtialan Melu oli paitsi hättähuuto luonnonsuojelun puolesta myös pitkälle radion suomien mahdollisuuksia kokeileva ns. kooste. Se saavutti jopa korkeahkon taiteellisen tason, mikä ei sinä onnistu yhteiskunnalliselle näytelmälle.

Usein radioteatterin esitykset perustuvat tunnettujen kirjallijoiden romaaneihin tai näytelmiin. Kuuluisimpia sovituksia ovat olleet ulkomaisista Kenelle Kellot soivat, Ernest Hemingwayn romaani Espanjan sisällissodan ajoilta; Ovien ulkopuolella, Wolfgang Borchertin kuvaus toisen maailmansodan aiheuttamista särkyneistä ihmissuheteista; Valo joka sinussa on, kiistellyn Aleksander Solzenitsynin esittämä ongelma ihmisen vastuusta tietokoneen käyttäjänä. Kotimaisista on esitetty vanhojen tutttujen Aleksis Kiven Nummisautarin, F. E. Sillanpään Hiltun ja Ragnarin sekä Väinö Linnan Tuntemattoman sotilaan lisäksi pari uudempaa: Juha Mannerkorven näytelmäkirjailijan valtionpalkinnon saanut Ennen kuin me kaikki olemme hukkuneet ja Eeva-Liisa Mannerin Vuorilla sataa aina. Nii-tä pidetään modernin näytelmän taidenäytteinä.

Radiossa esitetään paitsi vanhoja myös uusia kansannäytelmiä. Ammattikirjailijoiden lisäksi kuka tahansa voi lähettää käsikirjoituksen Radion teatteriosastolle, joka hyväksyy muutamien harrastelijoiden työt ohjelmistoon. Näistä kansan keskuudesta nousseista "näytelmäkirjailijoista" antoisin on Irene Rajala, jonka kolmesta käsikirjoituksesta on tehty näytelmiä. Karjako ja kartanon kummitus voitti jopa Pohjoismaisen kuunnelmakilpailun Suomen osuuden.

Pohjoismaisen kuunnelmakilpailujen lisäksi järjestetään vuosittain Prix Italia-kilpailut. Niihin osallistuu suurin osa Euroopan maista Suomi mukaanluettuna. Tällöin kuunnelmiemme on huomattu kestävän vertailun minkä maan kanssa tahansa, vaikka Yleisradio ei olekaan saanut parasta palkintoa, sillä kilpailujen arvostelijoita ei pidetä pätevinä eikä valintamenetelmää oikeudenmukaisena.

Viime aikojen Yleisradiosta käyty keskustelu on vaikuttanut haitallisesti myös Radioteatterin toimintaan. Kuunnelmia on syytetty yksipuolisiksi ja niiden tuottamista kalliiksi. On vaadittu Radioteatterin lakkauttamista ja sen korvaamista laitteoteatterien vierailuilla. Siten saataisiin monipuolisia kuunnelmia ja säästettäisiin varoja mui-

hin ohjelmiin. Tämä väite ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä laitteoteatterien ohjelmisto tuskin on monipuolisempi kuin Radioteatterin, pikemminkin päinvastoin. On myös kyseenalaista, tulisivatko kustannukset alenemaan. Radioteatterin kymmenkunta vakinaista näyttelijää muodostaa kokeneen joukon, joka on tottunut esittämään näytelmänsä mikrofonin edessä ja käyttämään puheen eri vivahteita tarkemmin ja hallitummin kuin näyttämöllä on tarpeen. Jos laitteoteatterit tulisivat radioon, niiden näyttelijöille olisi ensin opetettava radion vaatimaa tekniikkaa, mikä tietysti lisäisi kustannuksia. Radioteatterin lakkauttaminen merkitsisi nähdäkseni joko kuunnelmien tason laskua tai vain vähäistä kustannusten säästöä.

Radioteatterin toiminta olisi taatava, ettei sen tarvitsisi työskennellä alituksessa lakkauttamisuhan pelossa. Lisäksi Yleisradion ohjelma-neuvoston pitäisi korottaa kuunnelmiin tarkoitetut määrärahat entisen suuruisiksi, niin ettei Radioteatterin tarvitsisi tyytyä esittämään vain pienimuotoisia näytelmiä ja turvautua liian moniin uusintoihin. Ovathan kuunnelmat tavalliselle ihmiselle halvin ja vai-vattomin tapa päästä osalliseksi teatteritaiteesta.

Nuorten päiväkerho

Istumme kirkkomme etupenkeissä kuuntelevana joukkona. Edessämme seisova kirkkoherra esittelee kirkkoa, sen syntyvaiheita, historiaa ja sen tarpeellisuutta nykyajan ihmisille. Katsomme alttaritaulua tarkasti. Kuulemme sen sanomaa. Menemme urkumarvelle. Silmät suurina, hämmästyneinä todetaan että jaloillakin voi soittaa. Veisaamme urkujen säestyksellä tutun säkeen "Ystävä sä lapsien". Kuuntelemme sävelkielen erilaisia tunnelmia; iloa, riemua, juhlallisuutta, surua.

Palaamme takaisin alas etupenkkeihin. Kiertokävely vapautti juhlallisesta tunnelmasta pienet 4-6 vuotiaat päiväkerholaiset. Kun lapset tuntuvat hämmästyneinä monia asioita, sanoo kirkkoherra, että he voivat kysellä. Heti on monta kysymystä valmiina. "Kuka nua värilliset lasit on tehnyt". Toisen kysyjän sormi osoittaa saarnatuolin yläpuolella olevaa kyyhkystä ja innokas ääni tiedustelee: "Mitä tuo harakka tuola on?" Takana istuvien päiväkerhotätien hartiat hytkyvät epäilyttävästi, mutta kirkkoherra selittää tyynesti lapsille, että lintu on kyyhkynen, ja että se

on ollut Pyhän Hengen vertauskuva Jeesuksen kaste-
hetkestä alkaen.

Tämä välähdys on yksi hetki seurakuntamme päiväkerhon taipaleelta. Työtä on tehty täällä kaksi vuotta. Tänä syksynä on aloitettu entistä suuremmissa puitteissa. Nyt toimitaan kolmessa kerhossa, Haapaniemen kurssikeskuksessa kokoontuvat lähikylien, n. 25-30 lasta. Kirkonkylän lapset, joita on 25, tulevat kerhoonsa torstaisin seurakuntatalolle. Samaan paikkaan tuodaan keskiviikkoisin lapsia Leppälänkylältä, Mäyrystä ja Länsirannalta. Yhteen päiväkerhon aikaan, kahteen tuntiin, sopii monenlaista vilinää, leikkiä, ääntä, askartelua, eväiden syöntiä, keskustelua, laulua, opetusta ja hiljentymistä.

Mieleen on jäänyt erään äidin sanat, kun hän syksyllä ilmoitti lapsensa päiväkerhoon: "Täällä kotona ei osaa puhua lapsille uskontoon liittyvistä asioista, ei ole aikaa eikä ole kokemusta." Kristillisyyden perusaineet lapsi saa varhain, etupäässä kodin ilmapiiristä. Seurakunnallisen päiväkerhotyön yksi lähtökoh-
ta on kotien tukeminen kristillisessä kasvatuksessa.

Sanna Sippola

HEVOSMIESTEN ILOKSI

Kuortane on hevostalpoja. Täällä syntyi 1910 Leppimäen tallissa Tuhti. Se myytiin Töysän M. Herralalle ja hänen nimissään merkittiin kantakirjaan n:o 1841. Tuhti oli sodassa 1918 alusta loppuun töysäläisen isäntänsä kanssa. Sama hevonen tuli kotipitäjäänsä E. M. Rasinperän talliin. Vuonna 1922 Tuhti voitti E-P:n kuninkuuden Nurmossa ajalla 3,24, sepelöitiin kilpavaljailla ja oli silloin maineensa hui-
pulla. Silloin kun Tuhti toi kuninkuuden, nuorten sarjan voitti Pohjan-Tähti, 4-vuotias tyttölapsi ajalla 3,42, omistaja Ville Yli-Honkola. Palkinnolle tuli keskisarjassa Alma, ajajana J. Katajisto.

Hevosmiesten muistiksi tämäkin on tehty yhdestä. Työtä oli pelloilla ja raviradoilla. Tuhti piti huolen niistä. Arvonsa ja muistot säilyy.

Hevosia tarvittiin ihmisen tukena monissa sodas-
kin. Neuvostoliitossa 1914-1918 jo Suomessaakin sekä 1939-44 sotatolmissa.

Hevosterveisin

Heikki Katajisto, Ruona

Vuosikymmenen takainen muisto

Olin silloin juuri ammattikoulusta päässyt nuori tyttö. Sain kouluni johtajalta kirjeen, jossa hän kertoi. Että minulla olisi sinulle työpaikka Kuortaneella. Voisitko lähteä, nyt kohta. — Kuortaneella ajatelin, se on minulle aika vieras paikka. Olin sentään kuullut siitä puhuttavan. Kotikylässäni oli eräässä talossa emäntä joka oli Kuortaneelta kotoisin. Hän kertoi usein Kuortaneen Mäyrystä. Tämä emäntä oli nuoruudessaan tullut kotipitäjääni kiertokouluun opettajaksi. Meni naimisiin isontalon isännän kanssa. Mutta ei hän monta vuotta jaksanut hoitaa isontalon emännyyttä ja viitti orpoa lasta, vaan kuoli nuorena ja hänen ruumiinsa tuotiin tänne Kuortaneen hautausmaahan. Olen monesti täällä ollessani käynyt hänen haudallaan. Martta emännälle jäi omia lapsia pieni Pentti poika. Joka on nykyään kotipitäjän kanttorina.

Tottakai minä lähdin suunnistamaan Kuortanetta kohdin, eräänä sateisena harmaana marraskuun päivänä. Vaikka mulla ei ollut harmaata aavistusta millä pääsen määräpaikkaan. Ei siihen aikaan ollut kulkuyhteydet niin hyvät kun nykyään. Mutta kylä minä vain linja-autolla Alavuden kirkolle tulini, sen minä muistan. Vaan sitä en muista mitenkä minä tulini kirkolta asemalle. Ilta oli aikalailla hämärä kun asemalla kyselin, että meneekö Kuortaneelle päin linja-autoja. Ei mene, kun ainoastaan aamula. Mäntysen linja-auto menee Kuortaneen kautta Seinäjoelle ja tulee illalla takaisin. Muita autoja ei kuljakaan. Siihen aikaan suurin heikkouteni oli, että tällaisessa tapauksessa tuli kyynel silmään ja karvaspala nousi kurkkuun. Seutu oli vieras ja ihmiset vieraita, mutta ystävällisiä. Joku neuvoi, että käykää tuolla Kuortaneen osuuskapassa joka on tässä asemalla ja kysykää johtaja Lintoselta onko Kuortaneen osuuskapuan autoa vielä täällä? Siinä pääsisitte Kuortaneelle. Minähän tein työtä neuvottua. Vaan osuuskapuan autot olivat käynyt aamupäivälle, eivätkä enää tänään tule. Ilta oli pimeä ja mielei masentunut. Vaan taas yksi ystävällinen mies tuli avuksi. Hän lupasi käydä asemalla katsomassa, olisiko siellä vielä Länsirannan sahan autoja. Siinä pääsisitte Kuortaneen Mäyryyn asti. Niin siinä taas vilahti se tuttu Mäyry nimi. Odotin vähän aikaa, kunnes tämä ystävällinen mies palasi. Kyllä Länsirannan sahan autot ovat täällä ja minä puhuin että pääsette siinä menemään. En muista osasinko edes kiittää, mutta teen sen nyt.

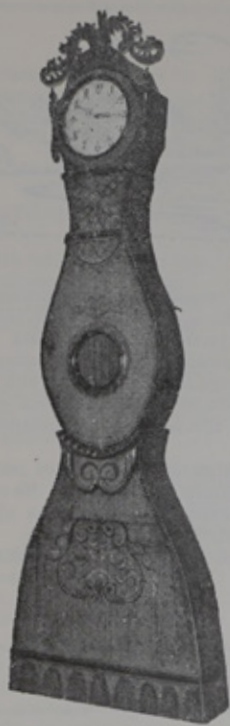
Niin minä sitten kipusin Länsirannan sahan kuorma-auton hyttiin kuljettajan viereen ja matka Kuortaneelle alkoi. Ilta oli sysimusta. Matka tuntui loputtomalta, ei näkynyt muita maiseimia, vain auton valokeila leikkasi mutkittelevaa tien pintaa. Ei silloin ollut pikiteitä, tuskin kukaan olisi uskonut että tällaisia teitä joskus tehdään. Mutta eihän se liikennekään ollut sellainen kun nykyään.

Saavuimme viimein Mäyryyn. Autonkuljettaja selitti, että minä jätän teidät tähän Yliselän kauppaan. Kyllä se kauppias soittaa sinne määräpaikkaan, että tulevat hakemaan. Kiitos, autonkuljettaja, minä taisin olla aika hiljainen kyydittävä, tuskin sanoin sanaakaan koko matkalla Alavudesta Mäyryyn. En ole koskaan tullut tietämään kuka oli tämä autokuski, varmaan hän oli kuortanelainen.

Niin tämä vanha ystävällinen kauppias Yliselä soitti minulle hakumiehen. Istuin ja odottelin siellä kaupassa jonkin aikaa. Kauppias Yliselä jutteli koko ajan Kuortaneesta ja kaikenlaista. Viimein ilmestyi ovensuuhun miellyttävän näköinen hymyilevä nuorimies, joka esitteli itsensä Toivo Rasinperäksi. Ja niin alkoi viimeinenkin viitan väli. Ei suinkaan autolla, vaan hevosella, ja hyvällä sellaisella. Autoja oli silloin vähän, aivan joku pitäjässä. Mutta hevosia oli paljon. Oli hyviä hevosia jos oli huonojakin. Olen monta kertaa miettinyt, kuinka hevonen voi sellaisessa lennossa, säkkipimeässä osata kotinsa pihaan. Menemättä kertaakaan ojaan tai kääntymättä harhaan. Kyllähän siinä on ajomiehenkin osuutta. Mutta ajatelkaa jos autolla ajaa niin pimeällä ilman valoja. Ei varmaan pääse montakaan metriä etteikö ole ojassa. Hatunnosto hevoselle, kaikin mokomin. Tästä tarinasta on kulunut neljäkymmentä vuotta. Hyvinhän se aika on täällä Kuortaneella mennyt.

Raakel Hakomäki

Vanha muotiin

Kymmenkunta vuotta sitten pidettiin Kuurtaneella kotiseutujuhlat lähinnä niissä merkeissä, jossa tuotiin esille kuurtanelainen ja eteläpohjalainen rakennuskulttuuri. Tässä samassa tilaisuudessa jaettiin talonpoikauskulttuurisäätiön kunniakilpiä tyylipuhtaille tupa- ja lauteille, joihin on aitoille. Tämä oli huomattava tunnustus pitäjämme vanhoille rakennuksille ja niiden rakentajille. Tässä samassa tilaisuudessa piti juhlaesitelmän alan expertti prof. Esko Aaltonen ja hän sanoi mm. näin: Olen todella hämmästynyt tästä suuremmoisesta rakennustyylistä mikä täällä Kuurtaneella ja koko Etelä-Pohjanmaalla on. En ole aikaisemmin tähän maakuntaan tutustunut joten tämä on minulle todella mielenkiintoinen yllätys. Näin siis prof. Aaltonen, jonka sanat olivat varmasti täyttä totta ja lisäksi alan asiantuntijalta. Nämä samat ajatukset on myös tuonut monta kertaa esille Kuurtaneen oma mies Heikki Klemetti. Kuurtaneella on ollut eri alojen taitomiehiä kuten Heikki Mikkilä kuvanveistäjänä. Mutta entisajan rakennusmiehet on otettava samaan kastiin, heillä on ollut varma tyyli, josta Heikki Klemetti varsin osuvasti kertoo.

Tämän päivän kysymys on lähinnä siinä miten saada säilymään vanhat komeat tuparadit. Ensimmäisenä todetaan, että ne ovat kylmiä ja epäkäytännöllisiä. Miksei näin, jos ollaan vielä pata-arkku asteella. Mutta monasti on toimittu yksioikoisesti, jotta vanha hajalle ja laudasta uusi tilalle johon keskuslämmitys ja muut mukavuudet. Itse asiassa samaa voi tehdä myös vanhoihin rakennuksiin, kun vain maltetaan yrittää ja eikä olla nykymuodin orjia. Suurimpana syntipukkina vanhoissa taloissa on vanha takka, joka tuskin koskaan on kunnolla lämpöä luovuttanut tuovassa asujille. On erehdytty panemaan tuvan kylmyyden syyksi, että syy on rakennuksessa, vaikka syy on aivan toisaalla, lämmityslaitteissa.

Kuurtanes-seuran näkövinkkelistä katsottuna on monessa paikassa erittäin onnistuneesti vanha pääraiti uusittu sisältä nykyajan vaatimusten mukaisesti, silti ulkonainen tyylikkyys on säilynyt. Se joka suunnittelee vanhan hajottamista ja uuden rakentamista on syytä ensin käydä tutustumassa juuri edellämäin taloissa niitähän on täällä melkoisesti, joten valinnan varaa on eri tyyliin ratkaisuihin pyrittäessä.

Kun on tavallinen talonpoikaistalo olkoon se sitten suurempi tai pienempi, olisi tuvan sisustamiseen kiinnitettävä myös huomiota. Ja vaikka uusittaisiinkin, olisi silti säilytettävä tuvan perustyyli lähinnä huonekalujen suhteen. On nimittäin niin, että kiertävät huonekalukauppiat ja myös vanhojen huonekalujen ostajat pilaavat monesti kauniin tuvan omilla konserteillaan. Monessa tapauksessa tupaan on ostettu ohimenneessä muotihuonekalu, kuten vuodesohva, jonka tieltä on ylisänky saanut väistyä. Tehdasmallisia putkijakkaroita on ilmestynyt jne. Ylisänkyrustingista puheen ollen sen paikka on vieläkin tuvassa varsinkin suurimmissa perheissä se on erittäin käytännöllinen, koska se vie melko vähän tilaa. Mutta antaa makeat unet monelle nukkujalle. Uusien tuulien tieltä ovat saaneet monessa tapauksessa väistyä myös isot kaapit. Tilalle on tuotu jokin kimpilevykaappi tai matala senkki. Mikä näissä sitten vikana? Niistä puuttuu näkö ja tyyli. Isoosakaapis on tyyliä ja myös talonpoikaista kohteliaisuutta, joka kuuluu jokaiseen taloon ja tupaan. Siinä ero. Monessa tapauksessa saman kohtalon ovat kokeneet nurkkakaapit, vinkkelihylly, vinkki ja miksei myös takkihiirret. Asian paradoksi on siinä, että ne vähitellen kulkeutuvat vanhaintavarain hässäpöytäille ja myivät ne kovasta hinnasta muualle päin Suomea, ja osa menee ulkomaillekin. Vanhat kunnolliset kellokaapit on jo aikoja päiviä loppuneet Kuurtaneelta. Se mitä on vanhaa jäljellä, pidetään se itsellä.

Tänäpäivänä on kansankulttuuri noussut arvoonsa. Tästä on hyvänä esimerkkinä Kaustinen, joka on tällä hetkellä kansanmusiikin pääpaikka ja elvyttäjää. Kuurtanes on ollut jo vuosisadan ja toistakin eteläpohjalaisen rakennustaitteen ja tyylin loistava edustaja. Tästä meidän on pidettävä huolta, että se siinä edelleenkin pysyy. Tie ehkä on ohdakkeinen, kun uusi ja vanha kamppailevat olemassaolosta, mutta on löydettävä kultainen keskitie, mikä antaa tilaa molemmille.

Paavo Vainiotalo

Toinen tarina kuulusta Kuortanesjärven palosta

Kuortanes-järven palosta puhuttaessa ovat tuttuja jutut nukahtaneesta "fyrry-kyröölääsestä" siirasta, "aina puoleen järveen palavana levinneestä" tervasta ja nokiottaisännistä.

Tämä tarina ei ole kuitenkaan ainoa järven paloa koskeva. Siitä kertoo myös eräs edellistä vanhemmille ajoille suuntautuva, kauan kansan suussa kulkenut tieto. En tiedä miten vanha se on. Minulle siitä kertoi isoäitini, Maria Ala-Rantala, jonka syntymästä tuli 30. 9. -70 kuluneeksi 100 vuotta.

Länsirannan puolella Kuortaneen järveä kulkee kuparisuoni. Rasulan takalistolla se pistää melko lähelle maanpintaa. Se jatkuu myös järven alle. Jon-

kin maanalla tapahtuneen luonnonmullistuksen seurauksena "kuuma kuparisuoni yht'äkkiä puhkesi maanpintaan järven pohjassa". Tästä johtuen vesi alkoi kiehua paikan ympärillä. Se aiheutti niin voimakkaan höyryn muodostumisen, että "koko järvi ja sen lähiseutu olivat monta päivää tiheän sumun peitossa kuin savussa". Syystä sanottiin järven palavan.

Pintaan puhjetessaan sula kupari jäähtyi pitkiksi, teräviksi ja moniokaisiksi rosoiksi. Ne muun muassa repivät kalastajien verkot, nuotat ja siimat. Vanhat kalastajat tiesivätkin paikkaa varos.

— Vieläköhän on tämän paikan muistajia?

— OHARI —

Kuortanes-Seura vastaanottaa
edelleen vanhaa esineistöä

TALOMUSEON

kokoelmiin.

Tuo esineesi museolle, joka on
avoinna sunnuntaisin koko kesän.

Kuortanes-Seura

Sanna-Liisa ja Juha Yli-Kaatialan syntymän 100-vuotismuistopäivänä.

MATKAEVÄITÄ

Mitä lakeudelta mukaan
minä matkalleni sain?

Sain tahdon tehdä työtä
ja avaran taivaan sain.

Sain tunnon, että olen
minä matkamies päällä maan.
Sain kiintymyksen maahan
ja kutsun tulevaan.

ISOVANHEMMAT

He tulivat kauan sitten,
he menivät kauas pois.
He tekivät paljon työtä.
Kuka mitata sen vois.

He jättivät itsestänsä
jotain meihin jokaiseen.
He myöskin mukana ovat
kaikessa, mitä teen.

KOTI

Koti — maja ihmisen —
suoja myrskysäällä,
katos tuttu, turvallinen
päivieni päällä.

Koti — omat ihmiset,
joista tiedän sen:
Elämäni seuraavat
he hyvää toivoen.

Jäi muistoja mieliin lasten
ja lastenlastenkin.
Ja uskon: Kulkuaamme
he seuraavat vieläkin.

Kun meille vuorollamme
kodin portit avataan,
he ovat vastassamme,
kun juhlaan saavutaan.

Saima Yli-Kaatiala

Hankkikaa nyt

Kuortaneen kirja

joka on sopiva jokaisen kuortanelaisen kodin kirjahyllyyn. Arvokas lahjaksi. Kirjan artikkeleiden enemmistö perustuu EP:n Osakunnan kotiseuduntutkimusretkikunnan v. 1965 Kuortaneelle tekemän retken tutkimusaineistoon. Lisänä muita kirjoituksia.

Kirjaa on saatavana paikallisesta kirja-kaupasta sekä pitäjän rahalaitoksista ja niiden konttoreista.

Tue Kuortanes-Seuran toimintaa hankkimalla Kuortaneen kirja!

KUORTANES-SEURA

KUORTANEEN VILLA

KUORTANE, PUH. 39

MYYMME KONEKUDOTTUJA:

- ★ Raanuja koko 150x180 cm 35 mk
- ★ Täkänöitä koko 50x170 cm 28 mk
- ★ Sängynpeitteitä koko 190x240 cm 35 mk

A. ALA-SALMI

KUORTANE KK - PUH. 93

Kiitämme asiakkaitamme kuluneesta vuodesta
ja toivotamme kaikille

RAUHALLISTA JOULUA JA
MENESTYKSELLISTÄ UUTTA VUOTTA

Ensivuonnakin ostate erilaiset kankaat, tekstiilit
ja jalkineet meiltä edullisesti.

Kuortaneen Sora ja Kuljetus

SALMI 116

(soramonttu Ruona 110)
Myy ja toimittaa mursketta ja
sora paikalle ajettuna ym.
kuljetuksia.

E. Jaskari Mäyry 79
H. Keski-Heikkilä Mäyry 155
R. Kivenmäki Mäyry 125
A. Kokkila, Ruona 10
E. Kokkila Ruona 38
M. Laitila Salmi 116

K. Suomela Länsiranta 8
K. Turigin Lentilä 57
S. Tuuri Ruona 113
V. Välimaa Leppälä 25
T. Yli-Honkola Kuortane 75

KUORTANEEN SEURAKUNTA

TOIVOTAMME

JOULURAUHAA ja

MENESTYKSELLISTÄ UUTTA VUOTTA

KAIKILLE KUORTANELAISILLE

KUORTANEEN OSUUSPANKKI

KUORTANEEN KOTIKUTOMO

TOIMITAMME RYIJYJÄ, RAANUJA, TAKANOITA,

PELLAVALIINOJA, LEPOTUOLINMATTOJA YM.

Lentilä, puh. 40

KIITÄEN HYVÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ
PAIKKAKUNTALAISTEN KANSSA TOIVOTAMME

HYVÄÄ JOULUA ja
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

**KUORTANEEN
URHEILUOPISTO**

KUORTANE

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

TOIVOTTAVAT SEURAAVAT

VUOKRA-AUTOILIJAT

AARO NIEMI

Kuortane, puh. 166

MARTTI LAITILA

Salmi, puh. 16

VALTO PIHLAJAMÄKI

Puh. Leppälä 15

VÄINÖ KOKKILA

Puh. Ruona 96

HARRI PENNANEN

Puh. Kaaranka 10

PENTTI AHO

Lentilä 54

ARMAS LASSILA

Kuortane, puh. 88

VILHO VÄLIMAA

Leppälä, puh. Leppälä 25

TAUNO YLI-HONKOLA

Kuortane, puh. 75

ARVOISAT KUORTANELAISET

Kiitämme Teitä kuluneesta vuodesta sekä
toivotamme Onnea ja Menestystä vuodelle 1972.

RAUHALLISTA JOULUA!

Kansallis-Osake-Pankki

KUORTANE

J.K. Muistattehan, että meidän lahjakorttimme on
aina mieluisa joululahja, ja ennenkaikkea
niin helppo valita.

Tammisen Autokoulu ja Autoliike

Alavus - Puh. 20150

Autojen piiriedustaja

SUNBEAM - SKODA - FIAT 125 P

Kuortaneen Nuorisoseura

suosittu nuorison
kokoontumispaikka
Etelä-Pohjanmaalla

TOIVOTAMME JÄSENILLEMME JA ASIAKKAILLEMME

Rauhallista Joulua ja
Menestystä Vuodelle 1972

Kuortaneen Osuuskauppa

KUORTANE

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

TOIVOTTAJAA JÄSENILLEEN JA
ASIAKKAILLEEN

KUORTANEEN OSUUSMEIJERI

KARJAKUNTA

Lapuan konttori kiittää kuluneesta vuodesta ja toivottaa onnea ja menestystä tulevalle vuodelle.

HYVÄÄ JOULUA JÄSENILLEEN
TOIVOTTAJAA

RUONAN OSUUSMEIJERI

Ruona, puh. 49

Liittyköö jäseneksi.

J. MYLLYNIEMEN
LEIPOMO JA BAARI

Kuortane, puh. 63

Ravintola

NOKIOTTA

Matkakoti - Baari

Kuortane - Puh. 177

KUORTANEEN APTEEKKI

Kuortane kk - Puh. 93

OSTAMME TUKKEJA

LEPPÄLÄN
SAHA JA MYLLY

Kuortane - Puh. Leppälä 30

EDULLISESTI ERIKOISLIIKKEESTÄ

ALA-HONKOLA
& KUMPP.

Kuortane - Puh. 4

OSTAMME

mäntytukkeja erikoishinnalla.

VALMISTAMME

hirsihuiloita ja -saunoja omilla sekä asiakkaan piirustuksilla.

Tiedustelkaa hintojamme.

K. SAARI

Kuortane - Puh. Seinäjoki 22 120

Työnjoht. A. Järvenpää, puh. Kuortane 11

Sekatavarakauppa

Eino Salminen

Ruona - Puh. 45

KAIKENLAISTA VALOKUVAUSTA

suorittaa tavallisina- ja värikuvina.

Myös suurennukset edullisesti.

Saatavana mustavalko- ja väri-
filmejä, kameroita, salamalaitteita,
valokuva-albumeja, kehyksiä ym.

Kanavateiden ym. kehystyksiä, uusia
listamalleja.

Kuortaneen Valokuvaamo

P. VALKAMA, Kuortane - Puh. 132

Hyvä varasto
joulukirjallisuutta

KUORTANEEN
KIRJAKAUPPA

Kuortane kk - Puh. 59

Alavuden kautta metsästä markkinoille

VALMISTAMME:

- ikkunoita
- ovia
- palo-ovia
- raakapuuvarastolta myös
lahokyllästettyä

Alavuden
Puunjalostustehdas Oy
Alavus as - Puh. vaihde 20 461

Lapuan
Sähkö Oy

Kuortane kk

VALOA - VOIMAA

Vaatetusliike

VELJEKSET SILTALA

Tuuri - Puh. 23 136

KESOIL-huoltoasema

on varautunut palvelemaan Teitä
kaikissa alan asioissa.

Toivotamme asiakkaillemme

Hyvää Joulua ja

Onnellista Uutta Vuotta

Jaskari & Pojat

Mäyry - Puh. 156

Kotimainen öljy-yhtiö

Kesoil

KONE- JA URHEILULIIKE

MATTI SEPPONEN

MÄYRY 26

Ajanmukaista palvelua
paikkakunnalle

Alavus - Puh. 1044

VIISLEIPÄ OY

Keski-Nisulan

HUVILAVEISTÄMÖ

LÄNSIRANTA 10

KUORTANEEN PALOVAKUUTUSYHDISTYS

SÄÄSTÖPANKIN TALOSSA.

Toimisto avoinna tiistaina – perjantaina klo 9-13.

Toimitusjohtaja Erkki Isotalo, puh. Kuortane 156

MAATALOUSKONEKORJAAMO MARTTI LAMPI Leppälä, puh. 34	PJ. KOIVULAHTI Kuortane, puh. 50
KUORTANEEN ELINTARVIKE Kuortane, puh. 208	RUUSKI-UNION Asko ja Pauli Salimäki Ruona, puh. 9.
MINNAN BAARI Kuortane, puh. 100	ALAVUDEN TEHDAS Alavus as, puh. 20 451
SEKATAVARAKAUPPA HEIKKI LUOMA Mäyry, puh. 46	AIMO HAAPAMÄKI SEKATAVARAKAUPPA Salmi
YLI-HALLILA KUKKA-, PAPERI- ja KEMIKALI Kuortane, puh. 119	KUORTANEEN TILITOIMISTO OY Kuortane, puh. 190
HAMMASPROTEESEJA Erikoishammasteknikko OSSI POLARI Seinäjoki, puh. 21 699	SILMÄLASINNE Lääkintöhallituksen laillistamalta silmäoptikolta. HAUHAN KELLO ja OPTIIKKA Alavus kk, puh. 1504
	Tekstiili- ja Kenkäkauppa T:MI KESKI-KULJU Kuortane, puh. 85

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

HUONEKALULIIKE LAURI MIKKILÄ

Kuortane, puh. 154

LAHDEN PUUSEPÄNLIKE

Lentilä, puh. 13

HUVILAVEISTAMO HEIKKI SALIMÄKI

Ruona, puh. 86

K-ELINTARVIKE A. HAKORINTA

Kuortane, puh. 46

LEPISTON MYLLY

Salmi

HUVILAVEISTAMO JUHO TAKANEN

Ruona 57

T:MI RANTA-SILTA SEKATAVARAKAUPPA Om. J. Rantala

Puh. Lentilä 60

KAMPAAMO-PARTURI RIITTA BJÖRLIN

Kuortane kk, puh. 140

KUORTANEEN ELÄINVAKUUTUSYHDISTYS

Toimitusjohtaja A. Peltokangas
Kuortane kk, puh. 9.

AINO HAUTA-AHON KAMPAAMO-PARTURI

Mäyry, puh. 3

PARTURI JA KAMPAAMO RAUHA MÄKINEN

Kuortane kk, puh. 126

KORPELAN LIIKENNE

Kuortane kk, puh. 133

KIITÄMME ASIAKKAITAMME

KULUNEESTA VUODESTA JA TOIVOTAMME
KAIKILLE KUORTANELAISILLE RAUHALLISTA
JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

KUORTANEEN SÄÄSTÖPANKKI

KUORTANELAISTEN PERUSTAMA
JA OMISTAMA RAHALAITOS